provincie Drenthe

Statenstuk 2014-612

Next Generation Access Breedbandnetwerken in Drenthe; plan van aanpak

Voorgestelde behandeling:
- Statencommissie Omgevingsbeleid op 26 maart 2014
- Provinciale Staten op 16 april 2014
- fatale beslisdatum: 16 april 2014

Behandeld door mevrouw E. Top, telefoonnummer (0592) 36 59 82, e-mail e.top@drenthe.nl
Portefeuillehouder: de heer A. van der Tuuk

Inleiding

In april 2013 is er een inventariserend onderzoek uitgevoerd naar Next Generation Access (NGA) netwerken in Drenthe. Naar schatting bevinden zich 20.300 (9%) van de Drentse huishoudens in wit NGA-gebied. Dat zijn gebieden waar geen NGA aanwezig is en waar de markt geen initiatief neemt om het de komende drie jaar aan te leggen. Van de bedrijven (zowel op bedrijventerreinen als afzonderlijk) vallen er 2.478 (10%) onder het witte NGA-gebied. Om een digitale kloof in Drenthe te voorkomen hebben wij een proactieve houding aangenomen. Zo hebben wij besloten om een Kennisknooppunt Breedband te faciliteren.

Bij behandeling van het statenstuk 2013-565 Vitaal Platteland, hebben uw Staten de motie Breedband M 2013-06 ingediend. Hierin bent u van mening "dat het wel eens noodzakelijk zou kunnen zijn om als provincie meer te doen dan coördineren, verbinden en faciliteren, namelijk ook investeren, om het gewenste doel van breedband breed beschikbaar op het platteland te bereiken". Uw Staten geven in M 2013-06 aan dat u "in staat gesteld dient te worden een weloverwogen keuze te maken om wel of niet te investeren in breedband op het platteland". Zowel u als wij hebben dezelfde informatiebehoefte voor het bepalen van onze ambities.

In juni en juli 2013 is een verdiepingsonderzoek uitgevoerd genaamd "Businessmodellen en financiering van NGA in wit gebied in Drenthe – van ambitie naar beleidsinstrumentarium". Dit is u ter informatie toegestuurd. Op 6 november 2013 is er een Statenontmoeting Breedband georganiseerd. In een extra statencommissie over breedband op 11 december 2013 hebben wij het initiatief genomen om een kwartiermaker breedband aan te stellen. Ook is de toezegging gedaan om in uw commissievergadering OGB van 26 maart 2014 met een notitie (statenstuk) te komen.
Per 6 januari 2014 is de kwartiermaker breedband van start gegaan. Op 29 januari heeft uw Statencommissie OGB met hem gesproken.

De rol van de kwartiermaker breedband is het "makelen en schakelen" met alle belanghebbenden op het gebied van breedband in Drenthe. Er is gesproken met bewonersinitiatieven, marktpartijen, koepelorganisaties, lokale en regionale overheden. Op basis van deze activiteiten en de gedane onderzoeken is een Plan van aanpak breedband Drenthe opgeleverd. Hierin wordt advies gegeven over de rol van de provincie Drenthe om de breedbandontwikkeling in buitengebieden te stimuleren met daarbij voorstellen om er concreet invulling aan te geven.

Advies

1. Kennisnemen van het rapport Plan van aanpak breedband Drenthe met voorgesteld procesmodel.
2. Instemmen met het verlenen van proces- en programmaondersteuning (fase 1) aan breedbandinitiatieven in Drenthe.
3. Hiervoor € 250.000,-- door middel van een te creëren regeling beschikbaar stellen.
4. GS opdragen het financieringsmodel met instrumenten (fase 2) verder uit te werken en daar in een vervolgnota op terug te komen.
5. Het leefbaarheidsthema "breedbandsamenwerkingsvormen" als onderdeel van Vitaal Platteland lijn 1 – artikel 2:1 van de uitvoeringsregeling laten vervallen.
6. Het initiatief voor kennisontwikkeling en werkgelegenheid omarmen.

Beoogd effect

- Burgerinitiatieven rond breedband worden gefaciliteerd in hun opstartfase. Zelfredzaamheid wordt bevorderd.
- Versnelde uitrol van breedband draagt bij aan het stimuleren van sociale, maatschappelijke en economische ontwikkeling in Drenthe. Hiermee wordt een "digitale kloof" in Drenthe voorkomen.
- Een weloverwogen en maatwerkaanpak. Fase 1 is noodzakelijk voordat met fase 2 begonnen kan worden.

Argumenten

1.1. Het rapport geeft de behoefte van Drentse breedbandbelanghebbenden weer
Op basis van de twee uitgevoerde onderzoeken en de activiteiten van de kwartiermaker breedband geeft het rapport een advies over de rol van de provincie de breedbandontwikkelingen in buitengebieden te stimuleren. De inventarisatie, waarbij met bewonersinitiatieven, marktpartijen, koepelorganisaties, lokale en regionale overheden gesproken is, resulteert in een concrete invulling van de provinciale rol.

2.1. Hiermee wordt invulling gegeven aan de provinciale rol op het gebied van breedband
De provincie dient het algemene belang. Er is sprake van marktfalen. De focus van marktpartijen op winstmaximalisatie voor aandeelhouders en de huidige houding van de markt vraagt van de overheid om in de veronderstelde onrendabele gebieden een aanjagende rol te vervullen.

De provincie Drenthe is niet gebaat bij een tweedeling in de Drentse samenleving tussen de (voor de markt) rendabele en onrendabele gebieden. In onze huidige informatie- en netwerksamenleving worden burgers en bedrijven steeds afhankelijker van een hoogwaardige en toekomstvaste breedbandinfrastructuur. Breedband is geen doel op zich, maar een middel om diensten en producten op sociaal, maatschappelijk en economisch terrein doelmatiger, goedkoper, transparanter, duurzamer en efficiënter te maken.

2.2. Praktische en concrete instrumenten worden hierin ontwikkeld
Belanghebbenden breedband hebben bij inventarisatie aangegeven dat er behoefte is aan samenwerking, kennisdeling en financiële ondersteuning in de opstartfase. Door het uitwerken van praktische en concrete instrumenten kunnen lopende en toekomstige bewonersinitiatieven worden gefaciliteerd. De bestaande initiatieven dienen hierbij als voorbeeld waardoor een olievlekwerking zal ontstaan. De provincie jaagt dit aan en faciliteert dit door www.verbinddrenthe.nl als online verbindingsplatform "kennisknooppunt breedband" beschikbaar te stellen.

Het procesmodel bestaat uit een aantal hoofdonderdelen.

Fase 1: faciliterende rol
1. Proces- en programmaondersteuning
2. Kennisontwikkeling
3. Communicatie en informatie

Fase 2: stimulerende rol
4. Financiering
5. Instrumenten

In fase 1 ondersteunen wij breedbandinitiatieven en nodigen wij hen uit actief aan de slag te gaan. Voor de eerste drie onderdelen is de rol voornamelijk het faciliteren en helpen organiseren van bewonersinitiatieven om te komen tot een onderzoek of een goede vraagbundeling in het gebied. Voor deze fase kan aan de hand van een gedragen projectplan en planning de provincie/gemeente financieel bijdragen in de organisatie en vraagbundeling (proceskosten). Het faciliteren door middel van de kwartiermaker breedband zetten wij hierin voort. In de toelichting wordt het procesmodel verder uiteengezet.

3.1. Dit bedrag is geschikt voor de ondersteuning van zo'n tien initiatieven
De in te stellen Uitvoeringsregeling "Hoogwaardige communicatienetwerken Drenthe" is gericht op NGA-breedbandnetwerken. Dat zijn aansluitnetwerken die volledig of deels gebruik maken van optische elementen, waarmee toegangsdiensten geleverd kunnen worden met betere kenmerken dan bestaande basisbreedbandnetwerken. Hoe omvangrijk een dergelijke uitvoeringsregeling moet zijn hangt af van het aantal initiatieven. Naar schatting op basis van de inventarisatie gaat het om tien initiatieven. Het geld wordt nadrukkelijk niet ingezet voor fysieke investeringen in breedbandnetwerken maar voor de onder fase 1 genoemde zaken.

4.1. Dit vergt meer tijd, keuzes en afstemming
Er dient eerst zicht te zijn op de uitwerking van fase 1 voordat tot fase 2 kan worden overgegaan. Voor de uitwerking van fase 2 kunnen er concrete voorstellen ontwikkeld worden voor financiële instrumenten (laagrentende leningen, certificaten, revolverende middelen etc.) als cofinanciering om coöperaties en stichtingen verder op weg te helpen. De invulling van de financiering (publiek, privaat en Europees) van dit deel (participaties/obligaties) moet verder ontwikkeld worden.

5.1. Dit wordt opgevangen in de op te zetten en uit te voeren Breedbandinitiatievenregeling
Vanuit Vitaal Platteland Dorpsinitiatieven (lijn 1) is één van de leefbaarheidsthema's gericht op het "Verbeteren van de digitale ontsluiting van het platteland met een hoogwaardige en toekomstvaste ICT-infrastructuur". Specifiek wordt hier ingezet op het ontwikkelen van nieuwe samenwerkingsvormen (en geen fysieke investeringen). In de Dorpsinitiatievenregeling is breedband één van de zes subonderdelen. Uw Staten vragen om actie op breedbandgebied. Door het instellen van een afzonderlijke Breedbandinitiatievenregeling wordt de gewenste inzet op breedband gerealiseerd.

6.1. Hiermee worden mogelijkheden geboden om jongeren in het arbeidsproces te krijgen
Het samenbrengen van kennis en re-integratie van werklozen in samenwerking met (lokale) aannemers op het gebied van ontwerpen, aanleggen en beheren. Door het verder uitdiepen van deze voorstellen wordt er op maatschappelijk verantwoorde wijze aan de versnelde uitrol van breedband in buitengebieden gewerkt (binnen de kaders van Europese wetgeving).

Uitvoering

Tijdsplanning

- www.verbinddrenthe.nl wordt in februari 2014 gelanceerd.
- Na instemming wordt de regeling uitgewerkt en opengesteld.

Financiën

Totale kosten	€ 250.000,--
Bijdragen van derden	€ 0
Lasten voor de provincie	€ 250.000,--

Programma 7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en landschap en Landbouw
Product 7.2. Plattelandsontwikkeling
Beleidsopgave: 8307202 Een duurzaam, veilig en concurrerend producerende land- en tuinbouw met een goed economisch perspectief
Prestatie 3710801 P-Economische vitaliteit platteland
423311 Vitaal Platteland (Impuls sev)
Voor een bedrag van € 125.000,--

En daarnaast uit
Programma 9. Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt
Product 9.1. Versterken regionale innovatiekracht
Beleidsopgave: 8309101 Versterking van de regionale innovatiekracht
Prestatie 3700501 Beleidskaders en programmabeheer
440275 Bijdragen in projecten versterking economische structuur
een bedrag van € 125.000,--.

Voor beide bedragen geldt dat deze in 2014 beschikbaar zijn.

Europese context
1. Europees recht
De opties voor het stimuleren van netwerkaanleg voor NGA worden voor een groot deel bepaald door EU-regelgeving. Niet in alle (geografische) gebieden is een zelfde mate van marktinterventies toegestaan. Bij de uitwerking van specifieke business cases waarmee publiek geld is gemoeid, dient goed rekening te worden gehouden met de verschillende gebiedsindelingen. De Europese Commissie onderscheidt hierin een drietal gebieden voor staatssteunmogelijkheden:

Zwart NGA-gebied: er zijn meer dan één NGA-netwerken aanwezig of binnen drie jaar zijn er meerdere NGA-netwerken aanwezig. Overheidssteun is hierbij niet geoorloofd.

Grijs NGA-gebied: de komende drie jaar is er één NGA-netwerk aanwezig van één exploitant of staat er één NGA-netwerk van één exploitant gepland om uitgerold te worden. Overheidssteun is hierbij uitsluitend geoorloofd indien aangetoond kan worden dat voor het bereiken van zekere doelstellingen een verbetering van het huidige, of zelfs een tweede, netwerk noodzakelijk is. Dat wil zeggen, staatssteun mag als er geen betaalbare of geschikte diensten worden aangeboden die voldoen aan de behoeften van burgers en ondernemingen en als er geen minder verstorende maatregelen kunnen worden genomen om dezelfde doelen te bereiken. In de Nederlandse praktijk komt het erop neer dat het zeer lastig aantoonbaar is om staatssteun te mogen verstrekken in grijs gebied.

Wit NGA-gebied: er zijn geen NGA-netwerken aanwezig en binnen drie jaar worden deze ook niet verwacht door particuliere investeringen. Overheidssteun is hierbij geoorloofd.

Deze staatssteunkaders gaan op voor de aanleg van breedband. Onze aanpak is niet gericht op directe investeringen in breedbandinfrastructuur. In fase 1 wordt uitsluitend procesondersteuning verleend middels een te creëren regeling.

2. Europees beleid
De Europese Commissie zet met haar Digitale Agenda, als onderdeel van de Europa-2020-strategie, vol in op digitalisering. Dit komt terug in de nieuwe Europese fondsenperiode van 2014-2020. Het nieuwe financieringsinstrument, de Connecting Europe Facility, waarvoor € 9,2 miljard was bestempeld voor de aanleg van breedbandnetwerken en digitale dienstenontwikkeling, is echter tijdens

de Europese top in februari jl. fors kleiner gemaakt. Hierdoor is er slechts € 1 miljard overgebleven en gaat de CEF de uitrol van breedband in buitengebieden niet meer financieren.

Monitoring en evaluatie
Bij het opstellen van de regeling dient evaluatie en monitoring te worden meegenomen. www.verbinddrenthe.nl wordt hiervoor ook ingezet.

Extern betrokkenen
De input voor dit statenstuk is, mede via de kwartiermaker breedband, tot stand gekomen in samenwerking met Drentse bewonersinitiatieven breedband, marktpartijen, maatschappelijke organisaties, lokale en regionale overheden.

Communicatie
Zowel de traditionele (berichtgeving, website) als de sociale media (Twitter en Facebook) worden ingezet in de verspreiding van de genomen beslissing.

Bijlagen
Rapport kwartiermaker breedband "Plan van Aanpak – Breedband Drenthe".

Ter inzage in kamer C0.39
Geen.

Assen, 5 maart 2014
Kenmerk: 10/3.12/2014001337

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

J. Tichelaar, voorzitter
mevrouw mr. A.M. van Schreven, secretaris

ga/wa.coll.

Procesmodel Next Generation Access Breedbandnetwerken in het Drentse Buitengebied
Verbinden, versnellen, delen, slim (samen)werken en doen, dat is ons motto voor de breedbandaanpak in Drenthe. Het ontbreken van miljoenen om zoals andere provincies een breedbandinvesteringsfonds te ontwikkelingen, vraagt om omdenken. Daarom gaan wij uit van de kracht die er in Drenthe is, naoberschap 2.0.

In de provincie Drenthe zijn zeer veel bewonersinitiatieven en/of belangengroepen die het heft in eigen handen willen nemen. Economie, leefbaarheid, veiligheid en zorg zijn de belangrijkste thema's waarvoor zij hoogwaardige, toekomstbestendige en open breedbandnetwerken als essentiële voorwaarde beschouwen. Als overheid kunnen wij aansluiten bij de energie die er in Drenthe zit en het een stap verder brengen.

De geïnventariseerde behoefte van breedbandinitiatieven omvat:
- financiële ondersteuning in de opstartfase
- organisatie(vormen)
- communicatie (modellen en plannen)
- globaal (netwerk) ontwerp
- business modellen
- financieringsmodellen en oplossingen
- kennis en instrumenten voor aanleg, beheer en onderhoud

Door het uitwerken van praktische en concrete instrumenten kunnen lopende en toekomstige bewonersinitiatieven worden gefaciliteerd.

Het procesmodel (visuele weergave op p. 3) bestaat uit een aantal hoofdonderdelen.

Fase 1: faciliterende rol
1. Proces- en programmaondersteuning
2. Kennisontwikkeling
3. Communicatie en informatie

Fase 2: stimulerende rol
4. Financiering
5. Instrumenten

Fase 1
Onze inzet door het faciliteren met een kwartiermaker breedband heeft de afgelopen maanden zijn vruchten afgeworpen. Wij geven vervolg aan dit initiatief.

In fase 1 ondersteunen wij initiatieven en nodigen wij initiatieven uit om samen actief aan de slag te gaan. Dit proces vraagt een actieve en uitnodigende rol van de provincie en gemeenten. Uit de inventarisatie van de kwartiermaker breedband blijkt dat gemeenten ook om deze invulling en (kennis)ondersteuning richting bewonersinitiatieven vragen. Zowel online (www.verbinddrenthe.nl) als offline (kennisbijeenkomsten) zorgen wij voor procesondersteuning door bouwstenen te bieden. Denk hierbij aan het samen verkennen van antwoorden op vragen zoals: Hoe richt ik een coöperatie op? Wat zet ik in een communicatieplan? Wat in de financiële onderbouwing (business case) om verder te kunnen gaan? Als een bewonersinitiatief zich kwalitatief ontwikkelt hoe ga ik dan om met de aanleg en welke technieken zijn er dan mogelijk? Hoe richt ik het beheer en de exploitatie van het netwerk in?

Hoogwaardige, toekomstbestendige en open breedbandnetwerken (NGA) maken diensten, voorzieningen en toepassingen mogelijk die bijdragen aan economische ontwikkeling en leefbaarheid. Het zichtbaar maken van het gebruik en de (nieuwe) toepassingsmogelijkheden is dan ook van belang. Hier willen wij in samenwerking met het maatschappelijk middenveld invulling aan geven. Ook willen wij bedrijven uitdagen om te komen met nieuwe toepassingen voor bijvoorbeeld de zorg, veiligheid en economische toepassingen die zijn toegespitst op Drenthe (recreatie, landbouw, economische en plattelandsontwikkeling in de breedste zin van het woord).

Fase 2

Het te ontwikkelen business model met globaal ontwerp uit fase 1 van het procesmodel vormt de basis voor de financieringsvraag en het aan te leggen netwerk. Als een initiatief volwassen is en er een kwalitatieve business case aanwezig is kan financiering in de vorm van obligaties van ondersteunend belang zijn voor het verkrijgen van een bancaire lening voor het netwerk (fase 2). Dit is ook het moment van afweging waarop initiatieven alsnog met de resultaten van de vraagbundeling en een gedragen (rendabel) business model met de marktpartijen kunnen onderhandelen. Als in deze fase de terugverdientijd voor de marktpartijen te lang is kan verder worden gegaan met bancaire leningen, participaties en obligaties. Hiermee worden bewoners en andere partijen gestimuleerd om financieel bij te dragen of deel te willen nemen aan een "eigen" netwerk. Om te voorkomen dat overheidsmiddelen landen bij markpartijen en ter voorkoming van marktverstorend optreden zijn bewonersinitiatieven het meest passend om in te participeren. Deze fase wordt nog nader uitgewerkt en hierover komen wij in een vervolgnota, na fase 1, bij u terug.

Open WiFi in Drenthe

Internet wordt steeds belangrijker, zowel thuis, als op het werk of tijdens de vakantie en de vrije tijd. Met het oog op stimulering van de vrijetijdseconomie hebben de provincie en Recreatieschap Drenthe een verkennend onderzoek laten uitvoeren. Hierbij worden strategische scenario's in beeld gebracht om vorm en inhoud te geven aan de uitrol van publiek WiFi met name rond winkelcentra, kernen en toeristische hotspots. Veel van de toeristische gebieden vallen in de "onrendabele NGA-gebieden". Zodoende leggen wij de link tussen onze breedbandaanpak en WiFi, bijvoorbeeld op het gebied van gezamenlijke vraagbundeling door ondernemers en bewoners. Wij gaan uit van een gecombineerde aanpak: daar waar een NGA-netwerk gerealiseerd kan worden kan met dezelfde doelstellingen de opstelling van publieke WiFi-opstelpunten worden meegenomen tegen dezelfde voorwaarden en condities. Dit nemen wij mee in fase 1; op deze manier versterken de initiatieven rond breedband en open WiFi elkaar.

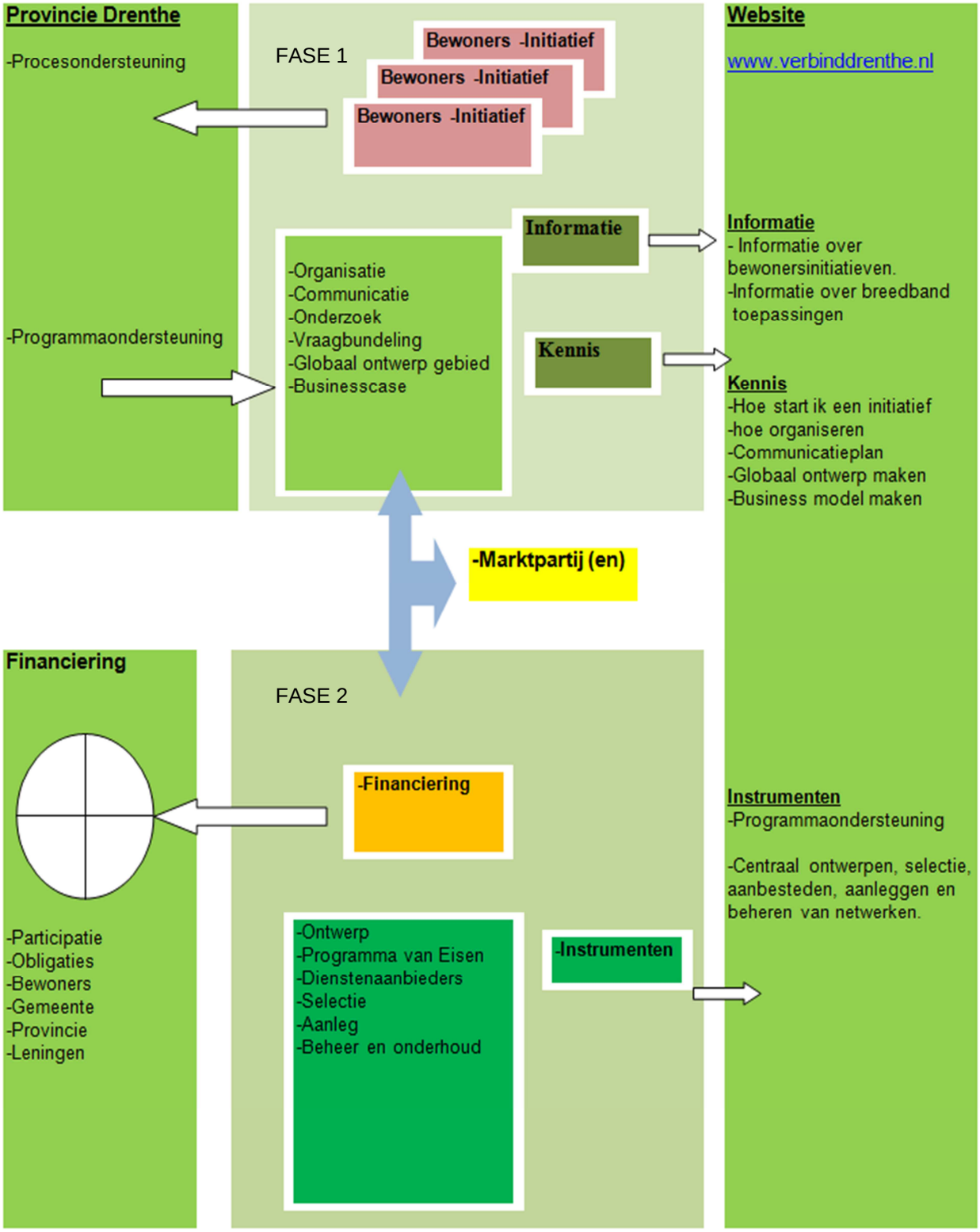

De uitgebreide toelichting vindt u in de bijlage.

Provinciale Staten van Drenthe;

gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van Drenthe van 5 maart 2014, kenmerk 10/3.12/2014001337;

BESLUITEN:

I. in te stemmen met het verlenen van proces- en programmaondersteuning (fase 1) aan breed-bandinitiatieven in Drenthe;

II. hiervoor € 250.000,-- door middel van een te creëren regeling beschikbaar te stellen;

III. Gedeputeerde Staten op te dragen het financieringsmodel met instrumenten (fase 2) verder uit te werken en daar in een vervolgnota op terug te komen;

IV. het leefbaarheidsthema "breedbandsamenwerkingsvormen" als onderdeel van Vitaal Platteland lijn 1 – artikel 2:1 van de uitvoeringsregeling te laten vervallen.

Assen, 16 april 2014

Provinciale Staten voornoemd,

, griffier , voorzitter

ga/wa.coll.

provincie Drenthe

PLAN VAN AANPAK

"Breedband Drenthe"

BlansCom
Telecom Project en Programmamanagement

Versiebeheer

Versie	Datum	Omschrijving	Opmerking
1.1	10-01-2014	concept	Geen

Akkoord voor deze versie 1.0 3 februari 2014

	Naam	Rol	Datum	Paraaf
	E.Blansjaar	Auteur	03-02-2014	
	E Top	Projectmanager provincie Drenthe		

INLEIDING **4**
Leeswijzer *5*
Referentiedocumenten *5*
1. UITGANGSPUNTEN **6**
1.1. Aanleiding *6*
1.2 Advies: *7*
2. UITGANGSPUNTEN BEVINDINGEN EN ADVIES **8**
2.1 Inventariseren van alle NGA activiteiten *8*
2.1.1 Inventarisatie huidige marktpartijen algemeen 8
2.1.2 Planning van Reggefiber/KPN voor aanleg in de kernen en mogelijkheden buitengebied 9
2.1.3 Planning van Ziggo van netwerkuitbreidingen in de “witte vlekken” 10
2.1.4 Planning VDSL uitrol in de Provincie Drenthe 11
2.1.5 Advies 11
2.1.6 Status organisatie en juridische vormen van bewonersinitiatieven 11
2.1.6 Intermediairs en maatschappelijk organisaties 12
2.1.7 Advies 13
2.2 Inzicht in de mogelijkheden voor NGA netwerken *13*
2.2.1 Welke juridische constructies zijn er mogelijk? 14
2.2.2 Welke financiële instrumenten kunnen worden ingezet? 14
2.2.3 Welke wel en welke niet ondersteunen? 16
2.2.4 Advies 16
2.3. Ondersteuning NGA initiatieven *18*
2.3.1 Voorstel procesmodel 18
2.3.2 Procesmodel algemeen 18
2.3.3 Procesmodel 20
2.3.4 Procesondersteuning 21
2.3.5 Programmaondersteuning 21
2.3.6 Kennis en samenwerking 21
2.3.6.1 Kennisnetwerk 22
2.3.6.3 Provinciaal breedband overleg 23
2.3.7 Samen organiseren 23
2.3.8 Innovatie en werkgelegenheid 23
2.3.9 Advies 24
BIJLAGE 1. CONTACTENLIJST **25**
BIJLAGE 2: VOORBEELD ENQUÊTE OF BEWONERSONDERZOEK **26**
BIJLAGE 3. OVERZICHT BREEDBAND BESCHIKBAARHEID PROVINCIE DRENTHE **32**
BIJLAGE 4. KENNIS EN WERKGELEGENHEID **35**
BIJLAGE 5. TECHNOLOGISCHE OPTIES **36**
BIJLAGE 6. DEFINITIE NGA NETWERKEN **38**
BIJLAGE 7. UITGANGSPUNTEN VRAAGBUNDELING EN PROCESACTIVITEITEN **39**

INLEIDING

Op basis van gedane onderzoeken en de uitkomsten van de activiteiten van de kwartiermaker Breedband Drenthe wordt in dit document een advies gegeven over de rol van de provincie Drenthe om de breedband ontwikkeling, in vooral de buitengebieden te stimuleren.
Naast het advies over de rol van de provincie worden aan de hand van deze inventarisatie ook voorstellen gedaan voor een concrete invulling hiervan.
De rol van de kwartiermaker was om te “makelen en te schakelen” met alle belanghebbenden op het gebied van breedband in de provincie Drenthe.

In een korte periode heeft de kwartiermaker met bewonersinitiatieven, marktpartijen, koepelorganisaties en lokale en regionale overheden gesproken.
Naast de inhoudelijk aspecten kan worden geconstateerd dat, met uitzondering van de marktpartijen, voor alle partijen samenwerking en kennisdeling belangrijk is en de hoogste prioriteit verdiend.
Op alle niveaus en in verschillende samenstelling en achtergronden wordt een versnelde uitrol van breedband als zeer belangrijk gevonden om de sociaal, maatschappelijk maar vooral ook economische ontwikkeling in Drenthe te stimuleren en niet op achterstand te komen.

De huidige marktpartijen daar en tegen hebben “ slechts” aandacht voor winstmaximalisatie voor hun aandeelhouders. Door de tijd hebben gemeenten keuzes gemaakt in de vorm van samenwerkingsovereenkomsten met Reggefiber/KPN voor de aanleg van glasvezelnetwerken in de kernen. Deze netwerken zijn aangelegd met een zo laag mogelijke CAPEX (gemiddeld) per woning. In plaats van een middeling over alle woningen per gemeente is de CAPEX voor aansluitingen buiten de kernen daardoor relatief duur geworden. Mede door alleen in de kernen aan te leggen ontstaat een tweedeling waarop bewonersinitiatieven antwoorden proberen te vinden.

In de provincie zijn zeer veel bewonersinitiatieven of belangengroepen die het heft in eigen handen willen nemen. Economie, leefbaarheid, veiligheid en zorg zijn de belangrijkste thema’s waarvoor zij een goede en toekomstbestendige breedband voorziening als essentiële voorwaarde beschouwen.

Bewonersinitiatieven staan echter voor een organisatorische en financiële uitdaging. Binnen dit project hebben zich de afgelopen periode nog vele initiatieven gemeld die verder gesproken moeten worden om de inventarisatie rond te maken. Naar aanleiding van de informatie en communicatie rond dit onderwerp lijkt het erop dat slechts het puntje van de ijsberg zichtbaar is geworden.

Evert Blansjaar

Leeswijzer

Het eerste hoofdstuk zijn de uitgangspunten uit het Plan van Aanpak van de eerste fase beschreven.

In het tweede hoofdstuk wordt per onderdeel ingegaan op de uitgangspunten, bevindingen en een advies gegeven. Tijdens het “ makelen en schakelen” zijn ook ideeën en suggesties naar voren gekomen die als aanvulling zijn opgenomen.

Dit advies gaat vergezeld van een aantal bijlagen. Daarin zijn / worden de Plannen van Aanpak per deelproject verder uitgewerkt en worden voorbeelden gegeven.

Referentiedocumenten

Dit plan van aanpak is gebaseerd op de volgende documenten:

- Breedband - "Next Generation Access Netwerken in Drenthe" Provincie Drenthe kenmerk 191 3.7 1201 300347 2
- Beantwoording toezegging in Statencommissie OGB van 4 september 2013 voor breedband - vervolgonderzoek NGA-netwerken in Drenthe kenmerk 3813.41201 3006725
- Eco Oostermoer 13-11-2013 “aanvullingen Breedband”
- TNO “Projectnaam Breedband in de Buitengebieden Projectnummer 060.01614”
- OpenNet Europe “Informerend document Provincie Drenthe”
- Publicase 2012 “Glasvezel en Breedbanddiensten Drenthe”.

1. Uitgangspunten

1.1. Aanleiding

De Provincie Drenthe constateert dat onze huidige informatie- en netwerksamenleving steeds afhankelijker wordt van hoogwaardige en toekomstvaste breedbandinfrastructuren.
De beschikbaarheid hiervan is ook steeds meer een vereiste om te kunnen voldoen aan de vraag van de huidige en toekomstige maatschappij: een op de toekomst voorbereid digitaal vestigingsklimaat voor zowel burgers als bedrijven.
Breedband vormt hierbij geen doel op zich, maar een middel om diensten en producten op sociaal, maatschappelijke en economische terrein doelmatiger, goedkoper, transparanter en efficiënter te maken.

In de huidige situatie groeien niet alle delen van Drenthe mee in deze digitale ontwikkeling.
Vooral huishoudens en bedrijven in de dunner bevolkte gebieden blijven, als we niets doen, verstoken van een toekomstbestendig breedbandnetwerk.
We hebben hier te maken met een onderscheid tussen voor de markt rendabele en onrendabele gebieden.
Deze houding van de aanbiedermarkt is dan ook één van de voornaamste redenen om te onderzoeken of het als overheid nu wel mogelijk is om in deze veronderstelde onrendabele gebieden een aanjagende rol te vervullen.

De provincie heeft hiervoor onder andere een kort extern kwantitatief en kwalitatief onderzoek laten uitvoeren naar Next Generation Access (NGA)-netwerken in Drenthe.
Ter verduidelijking, er kan onderscheid gemaakt worden tussen basisbreedband (onder andere koper/xDSl) en hoogwaardige breedbandinfrastructuren.
Deze laatste zijn Next Generation Access Networks (NGA) en bestaan volledig of deels- zoals kabel (HFC) uit glasvezel, waardoor er meer bandbreedte wordt aangeboden.
(Zie bijlage 6. Definitie NGA netwerken)

Andere technologische netwerken via mobiel, straalverbindingen en satelliet zijn geen NGA's, maar hebben wel een glasvezelinfrastructuur als ruggengraat nodig.
Natuurlijk is breedband meer dan bandbreedte alleen, het gaat ook om dekking, openheid en kwaliteit.
In het onderzoek, dat is uitgevoerd door Dialogic, is de huidige breedbandinfrastructuur (zowel voor huishoudens als voor bedrijven) geïnventariseerd; zijn de zwarte, grijze en witte NGA-gebieden van Drenthe inzichtelijk gemaakt en is er een financiële analyse gemaakt.

Het kwalitatieve deel van het onderzoek heeft inzichtelijk gemaakt wat de wensen en behoeften van gemeenten (voor huishoudens en bedrijven) en van lopende breedbandinitiatieven in Drenthe zijn.

Op basis van deze gedane onderzoeken, het Drentse speelveld en lopende burgerinitiatieven zijn voor de uitvoering van deze opdracht door de provincie een aantal hoofddoelstellingen geformuleerd;

1. Volledige inventarisatie van de huidige en toekomstige NGA activiteiten in de Provincie Drenthe.
2. Inzicht geven in de (technologische en financiële) mogelijkheden voor NGA-netwerken.
3. Opbouwen van een kennisnetwerk voor Provincie, Gemeenten en bewonersinitiatieven.
4. Ontwikkelen praktische instrumenten voor ondersteuning van bedrijven en bewoners initiatieven.

Tijdens de informatieve ontmoetingen en lopende de gesprekken met bewonersinitiatieven zijn er ook ideeën ontstaan en suggesties gegeven die de moeite waard zijn om verder uitgewerkt te worden.

De ideeën en suggesties zijn:

- Opleiding en integratie van werklozen
- Blauwdruk of globaal ontwerp voor geheel Drenthe
- Kennis delen en slim organiseren van centrale vraagstukken en technische uitvoering
- Slimmer graven en coördinatie andere infrastructuurbeheerders
- Zichtbaar maken / ontwikkelen van toepassingen geënt op zorg, leefbaarheid specifiek voor plattelandsgebieden
- Ondersteunen in het gebruik van toepassingen voor ouderen en alleenstaanden in het bijzonder

Uit de gesprekken kan ook worden geconstateerd dat er veel technische kunde en onkunde bestaat over breedbandnetwerken (vaste-, mobiele-, glasvezel-, VDSL,- en HFC-netwerken).
Door deze verschillen worden keuzes vaak ter discussie gesteld en wordt de rol die moet worden genomen bemoeilijkt.

1.2 Advies:

Advies is om op de website www.verbinddrenthe.nl een duidelijk overzicht te geven van de NGA netwerken en de technische mogelijkheden van de verschillende netwerken nu en in de toekomst.

2. Uitgangspunten bevindingen en advies

2.1 Inventariseren van alle NGA activiteiten

Inventarisatie van de huidige en toekomstige NGA activiteiten in de Provincie Drenthe.

- Welke NGA activiteiten en initiatieven zijn er rond breedband in Drenthe?
- Welke partners zijn nodig en wat doen ze al met breedband?
- Inventarisatie bedrijven en bewoners initiatieven.
- Onderzoek en peiling behoefte breedband bij bewoners en bedrijven van alle Drentse gemeenten.

2.1.1 Inventarisatie huidige marktpartijen algemeen

In eerder uitgevoerde onderzoeken zijn overzichten gegeven van de verschillende netwerken in Drenthe.
Conclusie hiervan is dat de verschillende netwerken elkaar sterk overlappen met uitzondering van de witte en grijze gebieden waarbij;

- VDSL is slechts in een stad of kern op een bepaalde afstand van de telefooncentrale van KPN beschikbaar.
- Ziggo zeer veel witte vlekken in alle gebieden kent.
- Glasvezel KPN/Reggefiber alleen in een aantal kernen beschikbaar is.

Uit de inventarisatie is gebleken dat de reikwijdte en bereidheid van marktpartijen om daadwerkelijk (verder) te willen investeren in het “buitengebied” nihil is.
Beide partijen kiezen voor aandeelhouderswaarde in plaats van te willen investeren in marktwaarde in onrendabele gebieden.
Gezien hun positie en de geringe marktomvang is enige samenwerking tussen marktpartijen nu uitgesloten.
In woord worden allerlei toezeggingen en beloften gedaan die er alleen maar toe leiden dat er vertragingen ontstaan in het maken van keuzes.
Ook omdat financieringsvormen vanuit de overheid kritisch worden getoetst en door de marktpartijen als marktverstorend worden gezien zijn initiatieven die door bewoners zelf worden opgestart het meest kansrijk.

Voor het uitwerken van de technische mogelijkheden kan verder overleg met de marktpartijen plaatsvinden om in deze fase de NGA mogelijkheden tot samenwerking te concretiseren of uit te sluiten.
In deze samenwerking of afspraken bijvoorbeeld:

- Bij de aanleg van glasvezel door Reggefiber/KPN in de kernen kan bijvoorbeeld door een hoger volume in de vraagbundeling meer worden aangesloten.
- Reggefiber/KPN en Ziggo gezamenlijk gaan aanleggen en de geul gaan delen.
- Afspraken gemaakt kunnen worden over de aanleg, in samenwerking met andere infrastructurele voorzieningen in Drenthe voor de komende jaren.
- De Kabelaars (Ziggo) stimuleren om vraagbundeling toe te passen in die “witte” gebieden die aansluiten op hun netwerk.

2.1.2 Planning van Reggefiber/KPN voor aanleg in de kernen en mogelijkheden buitengebied

Reggefiber/KPN heeft een aantal kernen in de provincie Drenthe aangesloten op het glasvezelnetwerk.
In deze kernen zijn alleen de woningen in de kern aangesloten.
Reggefiber/KPN heeft ook een aanlegafspraak op het gebied van nieuwbouwprojecten. Boven een bepaald volume (>250) worden deze voorzien van een glasvezelaansluiting in plaats van een koperaansluiting.

Binnen het huidige aanlegregime zijn de aanleg kosten per woning (CAPEX) de afgelopen jaren fors naar beneden gegaan.
De aannemers die deze netwerken aanleggen hebben door allerlei nieuwe technieken (ondiep aanleggen, prefab methodes) de kosten per woning naar beneden gebracht om in aanmerking te kunnen komen voor het werk.
Deze nieuwe aanlegtechnieken hebben er niet toe geleid om voor hetzelfde meer woningen aan te sluiten.
Sterker nog; de capaciteit van de aangelegde netwerken is door de CAPEX-reductie tot een minimum teruggebracht.
Woningen buiten de kern kunnen hier dan ook niet meer op worden aangesloten.

Er kan worden aangenomen dat na het aanleggen van de grote kernen in Drenthe de glasvezeltrein zal stoppen.
Reggefiber heeft al aangegeven om de productie in 2015 fors terug te draaien en in Drenthe geen vraagbundeling initiatieven meer op te starten.
Voor een groot deel wordt deze planning medebepaald door KPN.
In steden, dorpen en kernen waar nu VDSL is aangelegd zal voorlopig geen glasvezelnetwerk meer worden aangelegd.

In volgend overzicht, per gemeente, de kernen die zijn aangelegd en waar nog vraagbundeling is of wordt opgestart.

Overzicht Reggefiber/KPN

Gemeente	Glasvezel in de kern	Planning
Aa en Hunze		Geen plannen
Assen	Kloosterveen	Geen verdere plannen
Borger-Odoorn		Geen plannen
Coevorden	Vraagbundeling in Coevorden	Geen verdere plannen
Emmen	Schoonebeek, Nieuw-Schoonebeek,Weiteveen, Nieuw-Amsterdam, Nieuw Dordrecht, Barger-Compascum, Zwartemeer, Emmer-Compascuum, Erica,Klazienaveen	Geen verdere plannen
Hoogeveen	Vraagbundeling in Hoogeveen	Geen verdere plannen
Meppel	Meppel, Nijeveen	Geen verdere plannen
Midden-Drenthe	Beilen, Westerbork,Hoogersmilde, Smilde en Bovensmilde	Geen verdere plannen
Noordenveld	Norg, Peize, Roden, Nieuw Roden	Geen verdere plannen
Tynaarlo	Eelde, Vries, Paterswolde, Zuidlaren	Geen verdere plannen
Westerveld	Reggefiber wil vraagbundeling starten. Gemeente doet eerst bewonersonderzoek.	
De Wolden		Geen plannen

2.1.3 Planning van Ziggo van netwerkuitbreidingen in de “witte vlekken”

Ziggo investeert op dit moment alleen in het opwaarderen van het bestaande koper netwerk. Uitbreidingen naar het buitengebied (hoe klein ook) worden niet gedaan. Ziggo heeft aangegeven bereidt te zijn om over gezamenlijke aanleg te willen praten maar moet ook uitgedaagd worden om de witte gebieden inzichtelijk te maken en met plannen te komen.
Proactieve vraagbundeling in de witte gebieden opstarten is een uitdaging voor Ziggo.
Ziggo heeft op dit moment alleen belangstelling om binnen de vraagbundeling van Reggefiber/KPN te acteren. Op het moment dat een vraagbundeling van start gaat is de marketing machine van Ziggo actief aanwezig. Vaak met oneigenlijke argumenten wordt een claim gelegd dat het netwerk van de toekomst er al is en zelfs dat er glasvezel tot aan elke woning ligt. De competitie gaat over het netwerk en niet over de keuzevrijheid van diensten.

2.1.4 Planning VDSL uitrol in de Provincie Drenthe

KPN heeft in de afgelopen periode alle centrales in de provincie Drenthe voorzien van ADSL, ADL+ en VDSL. Het gebruik van ADSL+ en VDSL is slechts alleen op korte afstand van de telefooncentrale leverbaar.
In de grote steden worden straatkasten gebruikt welke met glasvezel zijn verbonden om de koper afstanden naar de woningen te verkleinen.

In Drenthe kan worden aangenomen dat het gebruik van straatkasten met actieve apparatuur alleen in de steden (Assen) en grote kernen wordt toegepast. Ook hier zijn de investeringen in het buitengebied of de kleine kernen te hoog voor vaak een te gering marktaandeel.

De uitrol planning van VDSL wordt door KPN bepaald. Reggefiber/KPN heeft de planning voor glasvezelnetwerken hierop afgestemd. In steden en kernen waar VDSL is uitgerold zal voorlopig geen glasvezelnetwerk worden aangelegd.

2.1.5 Advies

Om een actueel beeld te krijgen van de beschikbaarheid en de beschikbare bandbreedte in de regio en de woningen en bedrijven die dit niet hebben is een tool noodzakelijk.
De overzichten hieruit kunnen online gezet worden op www.verbinddrenthe.nl
De tool maakt gebruik van de Postcodetabellen en het BAG. Aan de hand van een geautomatiseerde postcode checker kunnen geografische weergaven gemaakt worden. Kosten 7.000 Euro
Zie voorbeeld bijlage 3. Overzicht breedband provincie Drenthe.

Door inzicht te geven in de actuele situatie zal het “Drentse probleem” duidelijker naar voren gebracht kunnen komen. Bewoners krijgen hierdoor inzicht en kunnen zich gaan organiseren maar ook marktpartijen kunnen worden uitgedaagd om met plannen te komen.

2.1.6 Status organisatie en juridische vormen van bewonersinitiatieven

In deze fase is gesproken met verschillende bewonersinitiatieven.
De status van de organisatie en juridische vormen hiervan bevinden zich veelal in een start of oriëntatiefase.

Gemeente	Bewonersinitiatief	Status
Aa en Hunze	Eco Oostermoer	Georganiseerd

Assen		
Borger-Odoorn	Drouwenerveen	Oriëntatie
Coevorden		
Emmen		
Hoogeveen	Tiendeveen	Oriëntatie
Meppel		
Midden-Drenthe	GlasvezelMiddenDrenthe	Georganiseerd
Noordenveld	Veenhuizen	
Tynaarlo	De Groeve, Donderen,	Oriëntatie
Westerveld	Bewonersonderzoek gemeente, Eemster, Uffelte	
De Wolden	Plaatselijk belang Ruinerwold, in elk dorp heeft dit de aandacht	Georganiseerd

In de vraagstelling onder bewonersinitiatieven is de behoefte gepeild welke ondersteuning nodig is.

Elk bewoners initiatief heeft aangegeven behoefte te hebben aan:

- Financiële ondersteuning in de opstartfase
- Organisatie (vormen)
- Communicatie (modellen en plannen)
- Globaal (netwerk) ontwerp
- Businessmodellen
- Financieringsmodellen en oplossingen
- Kennis en instrumenten voor aanleg, beheer en onderhoud.

De bewonersinitiatieven geven aan dat naast de behoefte aan samenwerking en kennis ook financiële ondersteuning nodig is voor de opstartfase.
Niet voor de aanleg van het netwerk zelf maar vooral voor de proceskosten om te komen tot een kwalitatieve onderbouwing van de businesscase, de organisatie en de communicatie naar en met alle betrokken bewoners.

De bewonersinitiatieven Eco-Oostermoer en GlasvezelMiddenDrenthe werken samen, althans zijn in goed overleg met de gemeente.
Een tiental bewoners initiatieven in de provincie zijn zich aan het oriënteren en organiseren
Gezien de korte doorlooptijd van deze fase en het langzaam op gang komen van de communicatie rond breedband in het buitengebied melden zich meer bewonersinitiatieven.

2.1.6 Intermediairs en maatschappelijk organisaties

In het Drentse speelveld hebben alle maatschappelijke- en belangen organisaties Breedband hoog in het vaandel staan.
Vooral actief zijn LTO-Noord, STAMM CMO, Recreatieschap Drenthe en BOKD.
Tijdens de gesprekken is positief gereageerd op het participeren van bewonersinitiatieven. Allen hebben in hun beleidsnotities breedband als essentiele drager voor ontwikkelingen in de provincie opgenomen en willen hierin een actieve rol spelen.
Een actieve rol is samenwerking, communicatie en contact onderhouden met doelgroepen en bewonersinitiatieven. Deze organisaties spelen een belangrijke rol in het ontwikkelen van bewonersinitiatieven en tijdens de vraagbundeling in een kern of gebied

Breedband Gemeenten is een intermediar die in Noord-Nederland zijn sporen verdiend heeft. Op basis van de uitkomsten en het advies kan Breedband Gemeenten een ondersteunende rol vervullen. Deze rol kan tweeledig zijn; ondersteunend in de vraagbundeling én invulling geven voor het gebruik van de instrumenten in samenwerking met de provincie.

2.1.7 Advies

- Verder inventariseren van de behoefte in samenwerking met alle gemeenten
- Eco-Oostermoer en GlasvezelMiddenDrenthe helpen ontwikkelen als voorbeeldprojecten
- Alle bewonersinitiatieven als voorbeeld de ruimte geven op www.verbinddrenthe.nl
- Verdere ontwikkeling en samenwerking met maatschappelijke- en belangen organisaties

2.2 Inzicht in de mogelijkheden voor NGA netwerken

Inzicht geven in de (technologische en financiële) mogelijkheden voor NGA-netwerken.

- Welke juridische constructies zijn er mogelijk?
- Welke financiële instrumenten kunnen worden ingezet?
- Welke wel en welke niet ondersteunen?

De vraag naar ondersteuning wordt voor een groot deel door de bewoners van een bepaald gebied zelf bepaald.
Marktpartijen kunnen vanuit hun investeringsregiem in alle gevallen niet voldoen aan het gevoel van hun “breedband omissie”.
Of het nu een NGA technologie is die wordt gemist of de gedachte (gevoel en emotie) dat er in de kern wel een echt breedband netwerk aanwezig is en (net) niet daarbuiten is technologie onafhankelijk. *Men voelt zich buitengesloten.*

2.2.1 Welke juridische constructies zijn er mogelijk?

Uit het onderzoek van Dialogic komen ook een aantal juridische en financiële constructies naar voren. Er van uitgaande dat de Provincie Drenthe geen directe investeringen wil/kan doen in de aanleg van netwerken gaat dit plan van aanpak uit van participatie van bewoners initiatieven.

Het onderzoeken naar de technische mogelijkheden en financiële ondersteuning van bewoners initiatieven kan alleen als er een gedegen businessmodel beschikbaar is die invulling geeft aan de financiële uitdaging en onderbouwing hiervan.
Eén van de ondersteunende middelen kan een vereenvoudigd businessmodel zijn waar in een aantal parameters de financiële uitgangssituatie zichtbaar gemaakt kan worden. Op basis hiervan kan een coöperatie of stichting inzicht krijgen in de financiële constructies en mogelijkheden (obligaties, cofinanciering derden, etc.) en kiezen voor een aantal opties.
Een aantal landelijke voorbeelden die gebruikt kunnen worden zijn Bergen Noord-Holland, Heeze Leende, Boekelnet en Hilvarenbeek. Voor de uitwerking binnen deze fase is de informatie hiervoor beschikbaar.

2.2.2 Welke financiële instrumenten kunnen worden ingezet?

Het voorgestelde procesmodel bestaat uit twee fasen.
De eerste fase is ondersteuning van bewonersinitiatieven om te komen tot een vraagbundeling en onderbouwing van het businessmodel.
Een neutrale wijze van ondersteuning in het proces is bijvoorbeeld de mogelijkheid bieden om een haalbaarheidsonderzoek naar de aanleg van breedband (voorbereidings- en vraagbundelingskosten) op te starten.
Daarbij kan een brede doelgroep worden gehanteerd: zowel overheden, bewonersorganisaties, bedrijvenkoepels als intermediairs kunnen hiervoor in aanmerking komen.
Het percentage van de kosten dat kan worden vergoed, is afhankelijk van het soort aanvrager: bewonersinitiatieven kunnen een volledige vergoeding van de kosten krijgen, commerciële partijen een percentage van 80% met een bovengrens van € 200.000 (de-minimisnorm voor toelaatbare staatsteun).
Voorwaarde is dat er een uitgewerkt plan van aanpak moet liggen en dat het provinciale geld niet mag worden ingezet voor de bekostiging van de infrastructuur zelf.
Op die manier blijft de Provincie binnen haar eerder geformuleerde beleidsuitgangspunten en haakt ze aan bij het enthousiasme dat er leeft binnen een gemeente, wijk of bedrijventerrein.

De tweede fase is het onderzoeken van de financieringsmogelijkheden en de daadwerkelijke realisatie van het netwerk.
De basis hiervoor is een globaal ontwerp en een onderbouwd businessmodel.

Binnen voorgaande onderzoeken zijn concrete voorstellen gedaan voor verschillende financieringsvormen (privaat, publiek en Europees) of combinaties daarvan. Hieronder de verschillende scenario's.

Financiering scenario's

Scenario 1. Volledig commerciële financiering
In dit eerste scenario gaan we er vanuit dat het gat in de financiering volledig door de markt met een lening aan eindgebruikers gedragen gaat worden. Dit kunnen leningen van banken zijn, maar er kunnen ook andere partijen kapitaal verschaffen, denk aan consumenten of pensioenfondsen. Doordat in dit model het risico op de leningen relatief hoog is en er sprake is van een commerciële markt, zullen de rentepercentages relatief hoog liggen.

Scenario 2. Volledig financiering vanuit afnemers
In het tweede scenario gaan we er vanuit dat het gat in de financiering volledig door de eindgebruikers zelf wordt gedragen. Vaak zal het gaan om het zelf betalen van de eenmalige aansluitkosten. In sommige gevallen kan een deel van de financiering echter ook in natura plaatsvinden, bijvoorbeeld door het zelf graven van sleuven op het eigen erf.

Scenario 3. Volledig financiering vanuit de overheid
In scenario drie gaan we uit van een zware rol van de overheid, zowel gemeentes als de provincie kunnen hier een rol in spelen. De gemeente gaat afnemers een aansluitsubsidie geven ten hoogte van het financieringsgat.

Scenario 4. Een combinatie van financieringsbronnen
In het vierde scenario gaan we uit van een combinatie van financiering overheden, afnemers en commerciële financiers. Er is een oneindig aantal verschillende combinaties te maken met elk zijn merites. We kunnen daarom ook geen doorrekeningen geven. Wat we wel kunnen doen is voorbeeld geven van bandbreedtes van parameters die zullen leiden tot een interessante business case.

- **Eenmalige aansluitkosten afnemer**. In onze ervaring zijn consumenten beperkt bereid om eenmalig substantieel bij te dragen, maar zelfs een kleine bijdrage heeft al een positief effect op de business case. Zakelijke gebruikers zijn vaak wel bereid om een aanzienlijk deel vooraf te financieren.
- **Lening bij een commerciële financier.** Een lening bij een commerciële financier kan een goed instrument zijn om een deel van de financiering te dichten. Het grote nadeel is uiteraard de relatief hoge rentekosten. Door de commerciële

lening met een overheidsgarantie of te dekken kunnen deze kosten delen. Een andere optie de commerciële lening een hogere prioriteit te geven.

- **Lening van overheid.** Een lening van de overheid is een middel om op een revolverende manier projecten mogelijk te maken. Door een deel van de financiering uit dit instrument te halen wordt de business case veel aantrekkelijker. Uiteraard vergt dit instrument wel een overheid die substantiële financiële middelen voor een langere tijd kan missen.
- **Aansluitsubsidie**. Een aansluitsubsidie is een instrument dat kan zorgen dat de business case wat eenvoudiger van de grond komt. Het lijkt echter niet nodig om een groot deel van het gat middels dit instrument te dichten. Door de bovenstaande aspecten te combineren kan er sprake zijn van een haalbare
- business case doordat:
    - De kosten voor de eindgebruiker acceptabel zijn en er hierdoor voldoende penetratie is.
    - De kosten voor de overheid acceptabel zullen zijn en er hierdoor voldoende politiek draagvlak kan ontstaan. Het is lastig in te schatten wat de kosten voor de overheid zullen zijn, maar ze zullen een fractie van de eerder genoemde bedragen zijn. De kosten zullen bovendien vooral bestaan uit risicovoorzieningen en gederfde rente.
    -

Bewonersinitiatieven zijn de meest passende initiatieven om in te participeren.
Als een bewonersinitiatief volwassen is en een kwalitatieve businesscase heeft kan financiering in de vorm van obligaties van ondersteunend belang zijn in het verkrijgen van een bancaire lening voor het netwerk en de participatie van bewoners hierin. Deze vorm stimuleert bewoners om financieel bij te dragen of deel te willen nemen aan een “ eigen” netwerk.

2.2.3 Welke wel en welke niet ondersteunen?

Voor de ondersteuning komen zogenaamde Next Generation Access (NGA) netwerken in aanmerking. De definitie hiervan is een aansluitnetwerk dat volledig of gedeeltelijk gebruik maakt van optische elementen en dat breedband toegangsdiensten kan leveren met betere kenmerken dan bestaande basis breedbandnetwerken.
Er zijn hiervoor verschillende optische technieken mogelijk en van toepassing, In dit plan is geen technisch onderbouwing van de verschillende technieken of combinaties hiervan opgenomen. Verondersteld wordt dat in eerder uitgevoerde onderzoeken en documenten hiervoor alle informatie is gegeven.
De toepassingsmogelijkheden vereisen maatwerk per (buiten)gebied.

2.2.4 Advies

Voorstel voor fase 1.
Komen tot een uitvoeringsregeling subsidie hoogwaardige communicatienetwerken Drenthe. (zie Bijlage 7. Uitgangspunten projectplan vraagbundeling en procesactiviteiten)
In deze regeling kan worden verstaan een Next Generation Access (NGA) netwerk: een aansluitnetwerk dat volledig of gedeeltelijk gebruikmaakt van optische elementen en dat breedband toegangsdiensten kan leveren met betere kenmerken dan bestaande basis breedbandnetwerken.
De regeling kan worden gebruikt voor:

- Vraagbundeling: het peilen van de vraag naar hoogwaardige breedbandvoorzieningen.
- Gebiedsanalyse en bewonersonderzoek: analyse van stand van zaken in een gebied met betrekking tot de reeds aanwezige communicatienetwerken.
- Voorbereidingsactiviteiten gericht op de aanleg van een NGA-netwerk in de provincie Drenthe

Hoe omvangrijk een dergelijke uitvoeringsregeling zou moeten zijn hangt af van het aantal initiatieven.
Naar schatting 1.5 miljoen Euro voor circa 10 bewonersinitiatieven.
De Provincie is op de hoogte van enkele Drentse initiatieven en kan na onderzoek en in overleg met alle gemeenten hiervoor een uitvoeringsregeling vaststellen.

Voorstel voor fase 2.
In elk financieringsscenario, waar één of meerdere marktpartijen bij zijn betrokken stroomt de financiële bijdrage naar deze marktpartij(en) en ondersteunen we hierbij hun businesscase.
Ingeval er slechts één marktpartij wil deelnemen, zal de andere partij spreken van het verstoren van de markt.
Bewonersinitiatieven zijn de meest passende initiatieven om in te participeren.
Als een bewonersinitiatief volwassen is en een kwalitatieve businesscase heeft kan financiering in de vorm van obligaties van ondersteunend belang zijn in het verkrijgen van een bancaire lening voor het netwerk en de participatie van bewoners hierin.
Deze vorm stimuleert bewoners om financieel bij te dragen of deel te willen nemen aan een “ eigen” netwerk.

<u>Scenario 4 is daarvoor de meest hanteerbare wijze.</u>
Voor de uitwerking kan de provincie concrete voorstellen ontwikkelen voor financiële instrumenten (laagrentende leningen, certificaten, revolverende middelen enz.) als cofinanciering om Stichtingen en Coöperaties verder op weg te helpen.
De invulling van de financiering (privaat, publiek en Europees) van dit deel (participaties/obligaties) moet verder ontwikkeld worden.

Voorstel is om te starten met fase 1 en te onderzoeken welke financiële mogelijkheden de provincie en gemeenten voor fase 2 hebben.

Ook de Europese instrumenten bij de EIB, het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), het Europees Sociaal Fonds (ESF) en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) behoren tot deze mogelijkheden.

2.3. Ondersteuning NGA initiatieven

2.3.1 Voorstel procesmodel

Binnen de kaders van Provincie, gemeenten en EU is een herkenbare organiserende rol voor de Provincie weggelegd.
Door het uitwerken van praktische en concrete instrumenten kunnen lopende en toekomstige bewonersinitiatieven worden gefaciliteerd.
Als basis kunnen de bestaande initiatieven als voorbeeld dienen waardoor in de provincie een olievlek zal ontstaan.

Aan de hand van het procesmodel (zie 2.3.2) zal worden ingezoomd op de rol die de Provincie Drenthe in samenwerking met de gemeenten kan innemen.

Het model bestaat uit een aantal hoofdonderdelen:

- Proces- en programmaondersteuning
- Kennisontwikkeling
- Communicatie en informatie
- Financiering
- Instrumenten

2.3.2 Procesmodel algemeen

Voor de eerste drie onderdelen (fase 1) is de rol voornamelijk het faciliteren en helpen organiseren van bewonersinitiatieven om te komen tot een onderzoek of goede vraagbundeling in het gebied.
Voor deze fase kan aan de hand van een gedragen projectplan en planning de provincie / gemeente financieel bijdragen in de organisatie en vraagbundeling.
Voor het bereiken van voldoende volume (of deelname) kan een bewonersonderzoek en een goed communicatieplan de coöperatie verder op weg helpen.

Naast de vraagbundeling kan in deze fase, op basis van een globaal ontwerp en een getoetst businessmodel een financiële toets plaatsvinden.
Als een initiatief volwassen is en een kwalitatieve businesscase aanwezig is kan financiering (fase 2) in de vorm van obligaties van ondersteunend belang zijn in het verkrijgen van een bancaire lening voor het netwerk worden overwogen.

Dit is ook het moment van afweging om alsnog met de resultaten van de vraagbundeling en een gedragen (rendabel) businessmodel met de marktpartijen te onderhandelen. Als in deze fase de terugverdientijd voor de marktpartijen te lang is kan verder worden gegaan met bancaire leningen en obligaties zoals gepland.

Als de keuze is gemaakt om zelf het netwerk aan te willen leggen staat de coöperatie of stichting voor een uitdaging.
Een eigen netwerkontwerp, Programma van Eisen, aanleggen en beheren?
Hoe krijg ik de diensten aanbieders op mijn netwerk?
Hoe regel ik het beheer en onderhoud van het netwerk en de diensten?

Op al deze vragen zijn antwoorden te vinden.
In de telecommunicatie markt zijn verschillende aanbieders die deze diensten aanbieden. De provincie kan hier een organiserende rol in vervullen en informatie geven op www.verbinddrenthe.nl.

2.3.3 Procesmodel

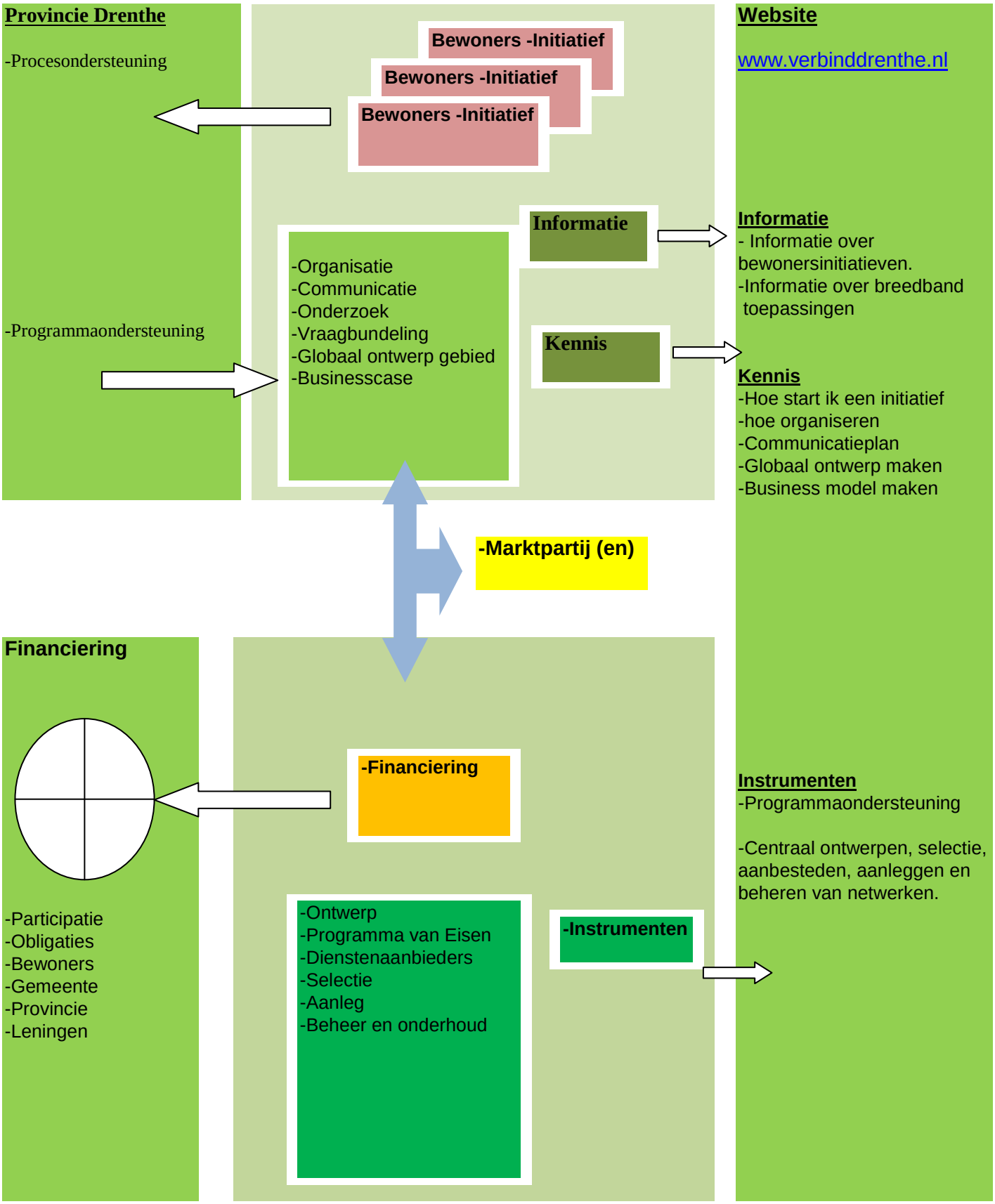

2.3.4 Procesondersteuning

Bewonersinitiatieven staan voor grote vraagstukken en zoeken naar informatie. In de Nederlandse situatie is er van veel bewonersinitiatieven informatie beschikbaar waarvan geleerd kan worden.
Door deze informatie te delen en regionaal beschikbaar te stellen kunnen initiatieven zich sneller ontwikkelen.

In de eerste fase gaat het vooral om;

- Juridische ondersteuning organisatie(vormen)
- Communicatieplan en modellen voor bewonersonderzoek en vraagbundeling
- Globaal ontwerp/gebiedsontwerp
- Businessmodel(len)

Voor fase 1 zijn bovengenoemde onderdelen van essentieel belang om een bewonersinitiatief te ondersteunen en kwalitatief te ontwikkelen.
Deze informatie en de nodige modellen kunnen op de website www.verbinddrenthe.nl worden geplaatst.

2.3.5 Programmaondersteuning

In deze opstartfase is het belangrijk om kennis en mensen in de provincie met elkaar te blijven verbinden.
De provincie heeft hierin een duidelijke rol.
Los van procesondersteuning en eventuele financieringsmogelijkheden zijn samenwerking, kennisdelen en communicatie belangrijk.
Zowel gemeentelijke overheden als ook de bewonersinitiatieven geven aan richting en informatie nodig te hebben om het breedband terrein verder te verkennen en vorm en inhoud te kunnen geven.
Advies is om op de ingeslagen weg door te gaan: verbinden, samenwerken en delen van kennis en informatie en hiervoor (tijdelijk) een programmamanager aan te stellen.
De website www.verbinddrenthe.nl geeft hier invulling aan.

2.3.6 Kennis en samenwerking

Het is van belang om in deze fase een kennisnetwerk op te bouwen ter ondersteuning van Provincie, Gemeenten en bewonersinitiatieven.
In de huidige situatie onderzoeken gemeenten en bewonersinitiatieven veelal zelf de mogelijkheden om te komen tot de aanleg van een NGA netwerk in hun buurt of regio.

Door het ontbreken van kennis of tegengestelde belangen van derden (tegenwerking marktpartijen) of gebrek aan ondersteuning van gemeente of provinciale overheid duren de processen om te komen tot activatie soms erg lang.

Met de introductie van www.verbinddrenthe.nl wordt invulling gegeven aan de kracht om deze kennis en informatie met elkaar te delen.
Niet alleen informatief maar vooral gebaseerd op Drentse bewonersinitiatieven en die de ruimte te geven om zich te presenteren, te verbinden en om kennis op te doen.

In de “witte vlekken” gebieden zijn niet alleen huishoudens belanghebbende. Ook het bedrijfsleven (MKB, ZZPers, de agrarische- en toeristische sector, etc.) zijn gebaat bij de ontwikkeling van een NGA netwerk voor hun bedrijfsvoering.
Zij kunnen in de samenwerking en vraagbundeling van bewonersinitiatieven een belangrijke rol vervullen.
Voor de Provincie de taak om via de verschillende overkoepelende organisaties de contacten met bewonersinitiatieven verder te bevorderen.

2.3.6.1 Kennisnetwerk

De provincie kan een belangrijke rol spelen in het ontwikkelen van een kennisnetwerk, het bevorderen van samenwerking en het delen van informatie met alle betrokken partijen.
De ondersteuning zal in eerste instantie vooral gericht zijn op bewonersinitiatieven.
Door het ontwikkelen van een kennisnetwerk en het delen van informatie kan in de provincie een olievlek op gang gebracht worden.

Praktische instrumenten en documentatie kunnen op de website www.verbinddrenthe.nl worden geplaatst.

Bewonersinitiatieven kunnen hieraan zelf een grote bijdrage leveren door praktische informatie centraal met elkaar te delen op het gebied van:

- Juridische ondersteuning organisatie(vormen)
- Communicatieplan en modellen voor bewonersonderzoek en vraagbundeling
- globaal ontwerp/gebiedsontwerp
- businessmodellen
- financieringsvormen
- techniek (netwerk, aanleg, beheer en onderhoud) en
- diensten (ontwikkeling)

Naast deze instrumenten is de website vooral bedoeld om inzicht te geven.

Dit kunnen bewonersinitiatieven in de provincie Drenthe zelf zijn (google-maps) of de actuele stand van zaken op het gebied van breedband beschikbaarheid in de provincie Drenthe (zie voorbeeld bijlage 3)

2.3.6.3 Provinciaal breedband overleg

Gezien de belangstelling is het aan te bevelen om regelmatig een provinciaal breedband overleg te organiseren onder verantwoordelijkheid van de provincie.
Een aantal gemeenten doen dit al met regelmaat en in overleg met enkele bewonersinitiatieven.

2.3.7 Samen organiseren

In fase 1 wordt aan de hand van een globaal ontwerp een businessmodel gemaakt.
Dit businessmodel is de basis voor de financieringsvraag maar ook de basis voor het aan te leggen netwerk (fase 2).
De kennis over aanbesteden, Programma's van Eisen, aanleg, beheer en onderhoud van telecommunicatie netwerken is een specialisatie die niet altijd aanwezig is.
De programmamanager bij de provincie kan hier een inhoudelijke en coördinerende rol in vervullen en bewonersinitiatieven adviseren.
Tijdens de oriënterende gesprekken hebben bewonersinitiatieven de vraag gesteld of dit Drenthe breed kan worden opgepakt.
Te denken valt aan een totaal "Drents" ontwerp, selectie van netwerk (type en materialen), aanbestedingsuitgangspunten, aanleg en beheer en onderhoud..

2.3.8 Innovatie en werkgelegenheid

Aanleggen van netwerken
De marktpartijen hebben zich gebonden aan een aantal "hoofdaannemers" voor de uitrol van FttH.
Uit onderzoek echter blijkt dat er ook lokale Drentse aannemers zijn die een positieve bijdrage willen leveren aan de aanleg van FttH in hun buitengebied.
Naast de aanleg kan kennisontwikkeling (opleidingen) en re-integratie van werkloze jongeren gestimuleerd worden. (Zie bijlage 4.)

Innovatie
Landelijk is er nog weinig onderzoek gedaan naar "nieuwe" aanlegmethodieken voor het buitengebied. CIF Operator heeft hier voor de aanleg in CaiWay en COGAS (buiten)gebieden onderzoek naar gedaan.

2.3.9 Advies

- Om het programma op te starten en te begeleiden is het advies om voor 1 jaar een programmamaner aan te stellen.
    - De programmamanager heeft onder andere als taak;
    - Het programma verder te ontwikkelen
    - Bewoners initiatieven te begeleiden
    - Vraagbundelingen te ondersteunen
    - Inhoud te geven aan de genoemde instrumenten
    - Ontwikkelen financiële instrumenten voor fase 2
    - Stimuleren innovatie aanlegmethoden buitengebied
    - Inhoud geven aan de website www.verbinddrenthe.nl
    - Organiseren van het kennisnetwerk en provinciaal breedband overleg met gemeenten en initiatieven.
    - Communicatie en samenwerking met maatschappelijke- en belangen organisaties

- Ontwikkelen tool (kosten circa 7000,00 Euro) voor actuele stand van zaken op het gebied van breedband beschikbaarheid in de provincie Drenthe (zie voorbeeld bijlage 3)

- Samenbrengen kennis en re-integratie werklozen in samenwerking met (lokale) aannemers op het gebied van ontwerpen, aanleggen en beheren.

Bijlage 1. Contactenlijst

Contact	Functie	Telefoon	e-mailadres
LTO-Noord			
MKB Noord			
KvK			
NOM			
Peter Schouwstra	Provincie Groningen:	050 3164080	
Martijn Ledegang	Provincie Friesland		
Hans de Wolf	Gemeente Oldambt		
Hans Hartog	Recreatieschap Drenthe	621240079	
Christel Vandermaele	BOKD		
Marja Jansen	STAMM CMO:	06 12747828	
Yvonne Turenhout	STAM CMO	0610576747	
Cees Ruhé:	LTO-Noord		
Hendrik Rood	Zeeland		
Klaas Rus	Kwartiermaker Achterhoek	06-52382868	
Gemeenten			
Rob van Arkel	BOM infrastructuurfonds		
Siri Brouwer	Dorpenlink / DigitaleStedenAgenda		
Nick Bruins	Gemeente Midden Drenthe		n.bruins@middendrenthe.nl
Jeanette Los	Gemeente De Wolden		J.Los@dewolden.nl
	Gemeente Coevorden		h.gortmaker@coevorden.nl
Dirkjan Haan	Gemeente Borger Odoorn		d.haan@borger-odoorn.nl
Edo Jans	Gemeente Aa en Hunze		EJans@aaenhunze.nl
			mvanduinen@aaenhunze.nl
Luuk Ronde	Gemeente Noordenveld		l.ronde@gemeentenoordenveld.nl
Geert Jansen	Gemeente Hoogeveen		a.g.jansen@hoogeveen.nl
	Gemeente Emmen		a.kruizenga@emmen.nl
	Gemeente Assen		j.waindrich@assen.nl
	Gemeente Meppel		w.grendelman@meppel.nl
	Gemeente Tynaarlo		s.puite@tynaarlo.nl
			s.veenstra@tynaarlo.nl
	Gemeente Tynaarlo		p.kamps@tynaarlo.nl
	Gemeente Westerveld		d.buiter@gemeentewesterveld.nl'
Marktpartijen intermediars			
Piet Postma			piet.postma@office.ziggo.nl
Janroel Salomons			J.Salomons@Reggefiber.nl
Pepijn Lavrijssen			pepijn.lavrijssen@breedbandinbedrijf.nl
Huub van Ettekoven			h.vanettekoven@openneteurope.eu
Ferenc Jacobs	iipen		f.jacobs@openneteurope.eu
Reg Brennenraedts	Dialogic onderzoek		brennenraedts@dialogic.nl
Bewonersinitiatieven			
Peter de Vries	Glasvezel dorpen Midden-Drenthe		glasvezelkleinedorpenmiddendr@gmail.com
Rinus Ferwerda	ECO-Oostermoer		info@eco-oostermoer.nl
Johan Baaiman	Initiatief eemster		johan@baaiman.nl
	De Wolden		
	Tynaarlo		
Ton van Gils	De Groeve	628933751	t.v.gils@planet.nl]
	Veenhuizen		
	Nieuw Balinge		
	Oosterhesselen		
	Koekangerveld		
	Vledder		
	Zwartemeer		
	Halerbrug		

Bijlage 2: Voorbeeld enquête of bewonersonderzoek

Voor het vervolg kan samen met de gemeenten een onderzoeksaanpak ontwikkelt en uitgevoerd worden om in de overige (of alle) witte gebieden van de provincie het volgende te inventariseren:

- De behoefte van de inwoners en bedrijven van de betreffende regio / gemeente voor een breedbandaansluiting
- De bereidheid van de inwoners van het betreffende gebied om financieel bij te dragen aan de aanleg van glasvezel in hun regio
- De bereidheid van de inwoners van het betreffende gebied om bepaalde activiteiten zelf uit te voeren als bijdrage aan de aanleg van glasvezel in hun regio

De uitkomsten worden meegenomen in de verdere uitwerking van het aanbod om aan te sluiten.
De voorkeur van de inwoners van het betreffende gebied, die bereid zijn om bij te dragen aan de aanleg van glasvezel in hun regio, voor participatie in bijvoorbeeld een financieringscoöperatie of netwerkcoöperatie.
In het geval van een financieringscoöperatie kan worden samengewerkt met een leverancier die ook investeert en het netwerk in eigendom krijgt.
In het geval van een netwerkcoöperatie worden de bewoners / gebruikers / leden zelf collectief eigenaar van het netwerk.
De voor- en nadelen van beide opties (bv mate van betrokkenheid) moeten in het onderzoek worden meegenomen.
De onderzoekopzet dient te borgen dat er een representatief beeld ontstaat over de mening van de bewoners op de aangegeven onderwerpen en de betrokkenheid bij de materie.

Het onderzoek dient goed toegankelijk te zijn waarbij de ontwikkelde aanpak zodanig is beschreven (draaiboek, stappenplan o.i.d.) dat in andere ‘witte gebieden’ een soortgelijk onderzoek uitgevoerd kan worden door anderen (bijvoorbeeld door bewonersinitiatieven zelf).
De resultaten kunnen in een geografische weergave op de site www.verbinddrenthe.nl worden geplaatst.

Bewonersinitiatieven, de provincie of een gemeente kan een dergelijk onderzoek houden om de meningen te peilen over het huidige gebruik en de behoefte naar bijvoorbeeld een breedbandnetwerk en om de eventuele deelname hieraan te onderzoeken.

Het onderzoek kan schriftelijk of via de website www.verbinddrenthe.nl plaatsvinden.
Ook kan een bewonersinitiatief het onderzoek door-to-door uitvoeren.

Voorbeeld Vragenlijst Snel internet in het buitengebied van ……..

<+logo's provincie / breedband initiatief / gemeenten>

Welkom bij de enquête over snel internet in het buitengebied van ……..
Fijn dat u wilt meewerken.
U kunt deze vragenlijst ook gemakkelijk invullen op internet:

A. Huidig internetgebruik
De eerste vragen gaan over uw huidige gebruik van uw internetverbinding (via uw PC, laptop of tablet thuis, dus niet via uw mobiele telefoon).

1. Over welk type internetverbinding beschikt u thuis? (meerdere antwoorden mogelijk)
   - Ik bel in via mijn telefoonlijn (analoog of ISDN)
   - ADSL / VDSL
   - Via de coaxkabel (TV aansluiting)
   - Via een gezamenlijk WiFi-netwerk
   - Via een satellietschotel
   - Ik gebruik thuis mobiel internet voor mijn PC, laptop of tablet (bijv. via een dongle)
   - Anders, namelijk: _____
   - Dat weet ik niet
   - Ik heb geen internet => ga naar vraag 8

2. Neemt u bij uw leverancier naast internet ook nog telefonie− en/of televisiediensten af (een 2−in−1 of 3−in−1 pakket)?
   - Ja, alleen vaste telefonie
   - Ja, alleen (digitale) televisie
   - Ja, vaste telefonie én (digitale) televisie
   - Nee
   - Dat weet ik niet

3. Wat betaalt u nu per maand opgeteld ongeveer voor uw abonnementen en gebruik van internet, telefonie en televisie (exclusief het abonnement voor uw mobiele telefoon)? *S.v.p afronden op hele euro's.*

   _____ euro per maand
   - Dat weet ik niet
4. Voor welke doeleinden gebruikt u uw internetverbinding nu? (meerdere antwoorden mogelijk)
   - Privé (o.a. e-mailen, internetten, facebook, films en muziek downloaden)
   - Zakelijk (voor werk of voor mijn eigen bedrijf)
   - Onderwijs (voor studiedoeleinden)
   - Zorg (o.a. beeldcontact met uw huisarts en andere zorgverleners)
   - Beveiliging (o.a. hoge kwaliteit cameratoezicht en opslaan beeldinformatie)
   - Anders, namelijk: _____

5. Ervaart u problemen met uw huidige internetverbinding Zo ja, wilt u aangeven wat voor problemen?
   - Ja, namelijk: _____
   - Nee, geen problemen => ga door naar vraag 7

6. Hoe vaak heeft u op dit moment problemen met uw internetverbinding (denk aan traagheid of uitval)?
   - Dagelijks
   - Wekelijks
   - Maandelijks
   - Een of enkele keren per jaar
   - Nooit

7. Wilt u in een rapportcijfer aangeven hoe tevreden bent u over uw huidige internetverbinding? 1-10, weet niet

   Ruimte voor toelichting: _____

B. Kennis van glasvezel

Glasvezel is een netwerk van dunne draadjes van glas die onder de grond naar woningen en bedrijven gelegd worden. Met een glasvezelaansluiting kunt u bellen, TV kijken en snel internetten.

8. Hoe goed vindt u zelf dat u op de hoogte bent van glasvezel? Daarover gaan de onderstaande vragen.
   Ja/Nee/Weet niet
   - Ik ben goed op de hoogte van wat een glasvezelaansluiting is
   - Ik ben goed op de hoogte van welke mogelijkheden een glasvezelaansluiting mij kan bieden

Als u behoefte heeft aan meer informatie over wat een glasvezelaansluiting is en welke mogelijkheden een glasvezelaansluiting u kan bieden, dan kunt aan het einde van de vragenlijst uw contactgegevens achter laten.

C. Internetbehoefte

Er zijn al veel initiatieven, ook in uw gemeente en in de provincie Drenthe, die inspelen op de vraagstukken van de toekomst. Zoals bereikbaarheid, zorg op afstand, beveiliging en andere diensten in en rond de woning. Deze zijn met een glasvezelaansluiting binnen handbereik.

9. Hoe belangrijk zijn de volgende zaken voor u als het gaat om uw internetverbinding?
   (zeer belangrijk, belangrijk, niet belangrijk en niet onbelangrijk, onbelangrijk, zeer onbelangrijk, weet niet)
   Kwaliteit
   - Een snelle betrouwbare internetverbinding
   - Met hoge kwaliteit televisie kijken
   - Veel down-/uploadcapaciteit

   Mogelijkheden
   - Meer lokale diensten (zoals kerk TV en lokale informatie)
   - Minder vervoersbewegingen (o.a. thuis werken, thuis leren)
   - Zorg thuis van hulpverleners op afstand
   - Beveiliging (van mijn woning/bedrijf)

D. Interesse in glasvezel

Een glasvezelaansluiting naar uw woning betekent het volgende:

- u krijgt een veel snellere internetverbinding dan u nu heeft;
- u kunt hier onder andere ook mee bellen en met hoge kwaliteit televisie kijken;
- alle diensten (internet, bellen, TV) in één pakket. Als gevolg daarvan kunt u uw huidige ‘losse’ telefoon-, internet- en televisieabonnementen opzeggen;

- de provincie Drenthe wil een belangrijk deel van de organisatie voor haar rekening nemen, maar het glasvezelnetwerk kan niet zonder eigen bijdrage van bewoners worden aangelegd;
- de kosten voor een glasvezelaansluiting bestaan uit een eenmalige bijdrage van € 100;
- daarna betaalt u, naast de normale abonnementskosten, circa € 20 per maand voor de aansluiting naar uw woning.

10. Heeft u belangstelling voor een glasvezelaansluiting van uw woning?.
    - Ja, zeker => Ga naar vraag 12
    - Ja, misschien => Ga naar vraag 12
    - Nee

11. Waarom heeft u geen belangstelling voor een glasvezelaansluiting van uw woning?
    _____
    - Dat weet ik niet

    => Ga naar vraag 17

12. Voor welke doeleinden wilt u een supersnelle internetverbinding gebruiken? (meerdere antwoorden mogelijk)
    - Privé (o.a. e-mailen, internetten, facebook, films en muziek downloaden)
    - Zakelijk (voor werk of voor mijn eigen bedrijf)
    - Onderwijs (voor studiedoeleinden)
    - Zorg (o.a. beeldcontact met uw huisarts en andere zorgverleners)
    - Beveiliging (o.a. hoge kwaliteit cameratoezicht en opslaan beeldinformatie)
    - Anders, namelijk: _____
    - Dat weet ik nog niet
    - Geen van bovengenoemde

De kosten van een glasvezelaansluiting zijn als volgt opgebouwd:

- Gemiddeld bedragen de aansluitkosten voor uw woning in het buitengebied circa € 1.500 euro, waarvan u € 100 moet aanbetalen.
- Voor de resterende € 1.400 kunt u kiezen voor een eenmalige bijdrage of voor aflossing in maandelijkse termijnen van maximaal € 20 (gedurende 10 jaar).
- Daarnaast betaalt u gemiddeld € 50 voor een 3-in-1 abonnement voor internet, bellen en TV.

13. Welke van de volgende manieren zou uw voorkeur hebben om de aansluitkosten à € 1.500 te voldoen? *(de genoemde bedragen zijn incl. btw)*
    - Eenmalig € 1.500 (en geen extra maandelijkse kosten), naast de abonnementskosten voor 3-in-1 à € 50
    - Eenmalig € 100 en maximaal € 20 per maand (gedurende 10 jaar), naast de abonnementskosten voor 3-in-1 à 50 euro
    - Ik heb geen interesse in een aansluiting voor een dergelijk bedrag

De aanleg kan ook door een nog op te richten coöperatie georganiseerd. Hier kunnen bewoners en bedrijven eventueel zelf een obligatie of aandeel kopen in de coöperatie. U bent dan tevens eigenaar van uw eigen glasvezelaansluiting.

14. Als er in uw gebied een coöperatie actief is, bent u dan bereid om in de vorm van een obligatie of aandeel hieraan deel te willen nemen?

- Ja
- Nee

E. Zelfwerkzaamheid

Het bewonersinitiatief onderzoekt de mogelijkheden om te besparen op de aansluitkosten. Een van de mogelijkheden daarbij is dat bewoners zelf de geul op eigen grond (laten) graven waar de glasvezelkabel vanaf de weg komt te liggen (van de perceelgrens tot aan uw huis). Een andere mogelijkheid is dat bewoners zelf een gat in de fundering maken voor de glasvezelaansluiting. Hiermee kan gemiddeld 200 euro per adres op de aansluitkosten worden bespaard.

15. Bent u bereid om zelf een dergelijke geul te (laten) graven en/of een gat in de fundering te maken?

- Ja, alleen zelf geul graven
- Ja, alleen zelf gat in fundering maken
- Ja, beide
- Nee
- Ik heb geen mening
- Ik ben hiertoe niet in staat

16. Bent u bereid om het glasvezelinitiatief in uw gemeente actief te ondersteunen? Bijvoorbeeld door deel te nemen aan een werkgroep (communicatie, techniek, organisatie) of gewoon als ambassadeur in uw omgeving.
    - Ja => u kunt aan het einde van de vragenlijst uw contactgegevens achterlaten
    - Nee

F. Ondernemers

Voor veel bedrijven en zelfstandige ondernemers is het economisch gezien belangrijk om over goede breedbandverbindingen te kunnen beschikken.

17. Bent u ondernemer?

- Ja
- Nee => ga door naar vraag 21

18. Heeft u uw bedrijf aan huis?

- Ja
- Nee, maar wel in het buitengebied
- Nee, en ook niet in het buitengebied

19. In welke sector(en) is uw bedrijf actief? (meerdere antwoorden mogelijk)
    - Landbouw
    - Recreatie, toerisme en horeca
    - Bouw
    - Zakelijke dienstverlening
    - Anders, namelijk: _____

20. Wordt u nu in uw bedrijfsvoering beperkt door het gebrek aan een goede internetverbinding?
    - Ja
    - Nee

G. Algemene vragen

Tot slot hebben we nog een aantal algemene vragen aan u die we gebruiken voor het analyseren van de uitkomsten.

21. Wat is uw leeftijd?
    __ jaar

22. Bent u man of vrouw?
    - Man
    - Vrouw

23. Als u nog opmerkingen heeft over de onderwerpen die in deze vragenlijst aan de orde zijn gekomen, dan kunt u die hieronder kwijt?

H. Het vervolg

De initiatiefnemers van dit onderzoek betrekken u graag bij het vervolg. Hieronder kunt u aangeven op welke wijze u betrokken wilt blijven en uw contactgegevens invullen.

24. Op welke wijze wilt u betrokken blijven bij het initiatief? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- Ik ontvang graag informatie over glasvezel en het netwerk in het algemeen
- Ik ontvang graag informatie over de mogelijkheden en diensten die over glasvezel mogelijk zijn
- Ik ontvang graag een samenvatting van de uitkomsten van het onderzoek
- Ik word graag uitgenodigd voor een bijeenkomst van Salland Breed
- Ik wil een actieve bijdrage leveren aan het bewonersinitiatief Salland Breed
- Ik wil als ondernemer een bijdrage leveren aan de totstandkoming van het glasvezelnetwerk
- Geen van bovengenoemde

Wilt u hieronder uw contactgegevens achter laten.

We gebruiken deze alleen voor de zojuist genoemde doeleinden.
Naam:
Adres:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoonnummer:
Email:

Hartelijk dank voor u medewerking!

Bijlage 3. Overzicht Breedband beschikbaarheid provincie Drenthe

Voor de gehele provincie Drenthe kan een actuele scan gemaakt worden van de breedband beschikbaarheid voor woningen en bedrijven.
Dit overzicht kan gemaakt worden aan de hand van een aantal beschikbare bestanden waaronder:

- Vestigingsregister Bedrijven van de Provincie
- Geautomatiseerde postcodechecks

Als voorbeeld Zeeland:

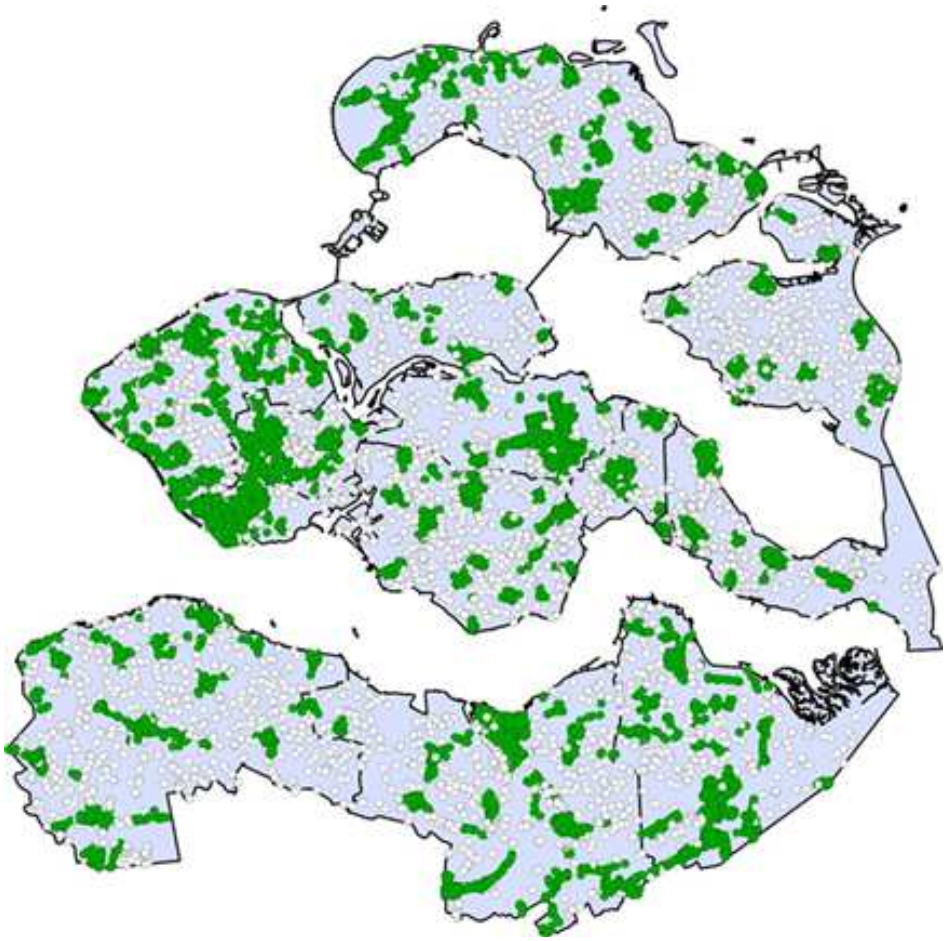

Groen = bedrijf met breedband 100 Mbps verkrijgbaar

Naast de checklist voor bedrijven kan ook met BAG (Basisregistratie Adressen en Gebouwen) en aan de hand van een aantal postcodechecks t.o.v. koper/VDSL, COAX netwerken en FttH en FttB een overzicht gemaakt worden van de actuele breedband beschikbaarheid in de provincie.

Als voorbeeld Zeeland:

Groen heeft breedband 100 Mbps, wit = bedrijf zonder, blauw = woning zonder

Voor de uitvoering is een bedrijfsvestigingbestand (PC6+huisnummer) wenselijk.

Op basis van een “graafroute” model door alle witte punten is tot slot nog een ruwe inschatting te maken van het benodigde graafwerk om FttH cluster aan te kunnen sluiten.

Dit kan als uitgangspunt gebruikt worden voor een provincie breed globaal ontwerp en als input voor slimme graafwerkzaamheden met andere infrastructuurbeheerders.

Advies en acties

- De bovenstaande scan voor de provincie Drenthe uitvoeren en actueel houden.
- Deze *actuele stand van zaken* op de website www.verbinddrenthe.nl plaatsen.

Bijlage 4. Kennis en werkgelegenheid

De huidige “hoofdaannemers”, voor de aanleg van Fiber to the Home projecten, proberen hun kosten voor aanleg te reduceren door nieuwe technieken toe te passen en via de onderaannemers gebruik te maken van vooral personeel uit Oost Europeesche landen.

Kansen ontwikkelen nieuwe aanlegtechnieken buitengebied
De nieuwe aanlegtechnieken (zoals ondiep aanleggen of prefab methodes) worden nu vooral gebruikt om de kosten voor aanleg in de kernen naar beneden te brengen.

Kansen om nieuwe aanlegtechnieken voor aanleg in de buitengebieden te ontwikkelen zijn echter nog volop aanwezig.

Werkgelegenheid
Op het gebied van werkgelegenheid zijn er kansen. In Emmen is bijvoorbeeld een opleidingsrichting glastechniek op het Drentecollege en heeft het bedrijf Communicatie Techniek Nederland (CTNED) in Emmen zich gespecialiseerd in de aanleg en het beheer van FttH glasvezelprojecten en het ontwerpen van netwerken.
In de provincie zijn ook voldoende aannemers die bereid zijn zich verder te ontwikkelen om glasvezelnetwerken te kunnen en willen aanleggen.

Op dit terrein zie ik mogelijkheden om werkloze jongeren via een opleiding of training in het arbeidsproces te krijgen.

Twee “hoofdaannemers” zijn bereid om dit proces te begeleiden. Van Gelder Telecom en Schuuring hebben Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen hoog in het vaandel staan en willen hieraan een goede invulling geven.

<u>Advies / Acties</u>

- Verder uitwerken in een plan van aanpak
- Afstemming opleidingstraject
- Coordinatie met UWV over reintegratie
- Overleg met Drenthe college over de opleidingsmogelijkheden
- Overleg en afstemming met Drentse aannemers

Bijlage 5. Technologische opties

Inleiding

Bijna alle huidige access technologieën kunnen in theorie acceptabele Breedbandfeatures leveren aan aangesloten adressen en hebben een evolutiepad voor hogere snelheden in de toekomst.
De aanleg- en/of upgradekosten, consumentenprijzen, randvoorwaarden en evolutiepaden verschillen soms sterk per technologie en per situatie.

Aannemende dat de bandbreedte groei zal blijven toenemen is uiteindelijk alleen glasvezel in staat om de nodige bandbreedte te leveren met een minimale (groei) investering in de centrale apparatuurdelen.

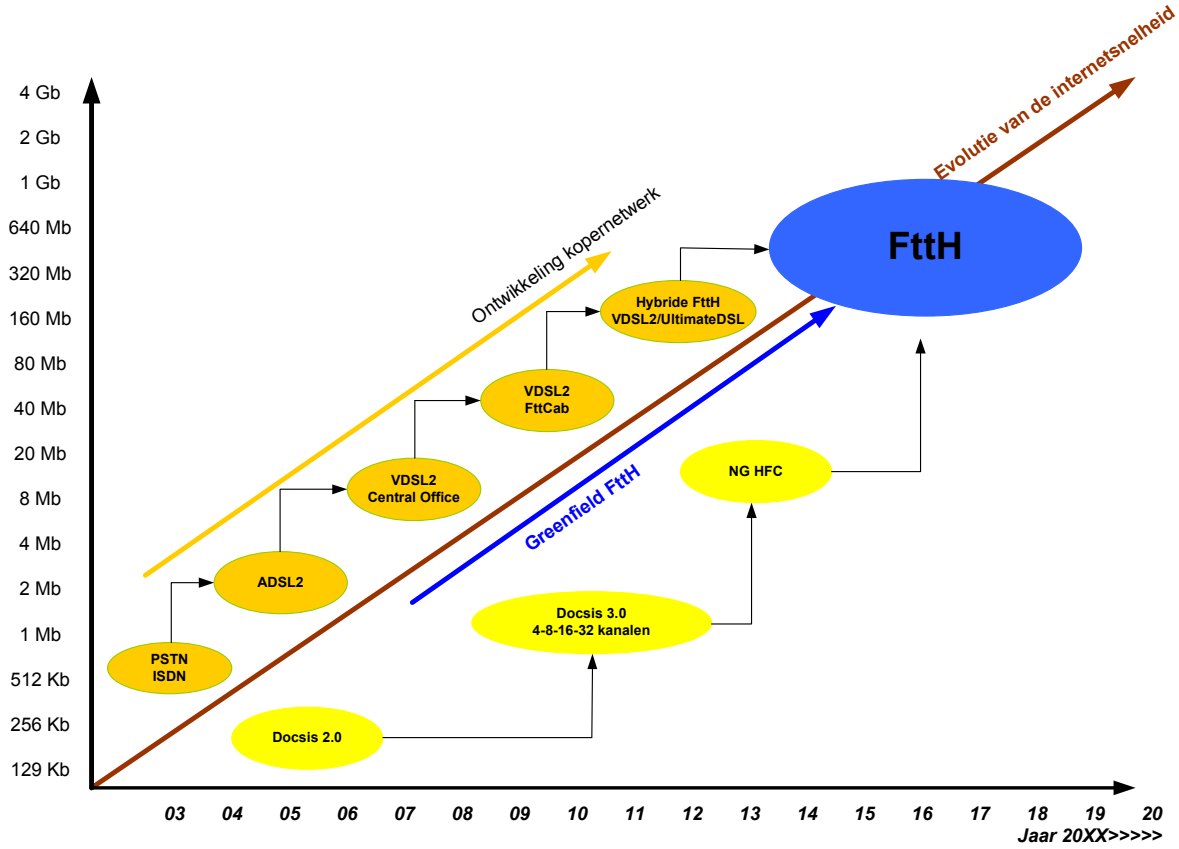

Access technologieën verschillen ook in de wijze van exploitatie en de daarbij behorende kosten: de energiekosten, maar ook allerlei huur- en licentiekosten en afschrijving van apparatuur kunnen behoorlijk uiteen lopen.

Ook verschillen de evolutiepaden: de wijze waarop binnen een bepaalde technologie in de toekomst hogere bandbreedtes kunnen worden bewerkstelligd en de kosten die daarmee gemoeid zijn, maar ook de mogelijkheden om een aansluittechnologie te vervangen door een andere technologie.

Het gemak waarmee een aansluitnetwerk kan worden gebruikt door andere aanbieders zonder al te veel meerkosten of beperkingen voor kwaliteitsgaranties speelt hier een rol, maar ook het gemak waarmee een aansluiting weer is uit te faseren.

In verschillende gemeenten heeft een glasvezelaanbieder zogenaamde ‘Koperconvenanten’ afgesloten waarbij de (financiële) verantwoordelijkheid voor het verwijderen van koperkabels wordt verschoven van KPN naar de gemeente.

Voor de ‘witte en grijze adressen’ liggen de opties voor ontsluiting open en zijn verschillende access technieken mogelijk.
Rekening houdend met de technologische migraties kan worden aangenomen dat een glasvezelnetwerk de optimale NGA eindsituatie en toekomstvast is.

Witte adressen liggen relatief dicht buiten dorpen of steden, andere geclusterd in kleine buurtschappen of dorpen, en anderen zijn juist zeer geïsoleerd gelegen.
Er zijn diverse factoren die bij keuze van aansluiting door middel van een bepaalde aansluittechnologie een rol spelen.
Hierbij kan gedacht worden aan het nabij de witte adressen aanwezig zijn van bestaande (aansluit)netwerken die passen bij deze technologie, de mogelijkheden om deze netwerken te upgraden naar de gewenste kwaliteit, en of het realiseren van de daadwerkelijke aansluiting van een adres (graafwerk in het geval van vaste verbindingen) of de aanschaf van licenties (voor bijvoorbeeld spectrumgebruik in het geval van draadloze verbindingen) vereist.

Bijlage 6. Definitie NGA netwerken

De International Telecommunications Union (ITU) van de Verenigde Naties hanteert de volgende definitie:

Definition of Next Generation (Access) Network

A Next Generation Network (NGN) is a packet-based network able to provide services including Telecommunication Services and able to make use of multiple broadband, QoS-enabled transport technologies and in which service-related functions are independent from underlying transport related technologies.
It offers unrestricted access by users to different service providers.
It supports generalized mobility which will allow consistent and ubiquitous provision of services to users.

The NGN is characterized by the following fundamental aspects:

- Packet-based transfer
- Separation of control functions among bearer capabilities, call/session, and application/ service
- Decoupling of service provision from network, and provision of open interfaces
- Support for a wide range of services, applications and mechanisms based on service building blocks (including real time/ streaming/ non-real time services and multi-media)
- Broadband capabilities with end-to-end QoS and transparency
- Interworking with legacy networks via open interfaces
- Generalized mobility
- *Unrestricted access by users to different service providers*
- A variety of identification schemes which can be resolved to IP addresses for the purposes of routing in IP networks
- Unified service characteristics for the same service as perceived by the user
- Converged services between Fixed/Mobile
- Independence of service-related functions from underlying transport technologies
- Compliant with all Regulatory requirements, for example concerning emergency communications and security/privacy, etc.

In de praktijk gaat het hierbij voornamelijk om glasvezelnetwerken (FttH) en hybride glasvezel-coax netwerken (HFC). Voor hybride glasvezel-coax netwerken (HFC) geldt dat de grote netwerken geen open netwerken zijn en er slechts 1 aanbieder is.

Bijlage 7. Uitgangspunten vraagbundeling en procesactiviteiten

Vraagbundeling geschiedt bijvoorbeeld door het verzamelen van intentieverklaringen of het sluiten van contracten voor de afname van een breedbandverbinding met bijbehorende diensten

Bedrijven, waarvan het organiseren van vraagbundeling of de aanleg van breedband- en NGA netwerken tot de kernactiviteiten behoort, zijn uitgezonderd van subsidie vanwege de marktverstorende werking die daarvan uitgaat.
Hieronder vallen collectieven van burgers, mits zij zich organiseren in een rechtspersoon.
Bedrijven, waarvan het organiseren van vraagbundelingen voor of de aanleg van breedband- of NGA-netwerken volgens de statuten niet tot de kernactiviteiten behoort, kunnen ook subsidie aanvragen.

Een projectplan dient in ieder geval de volgende onderdelen te bevatten:
- Een gebiedsanalyse;
- De hoeveelheid te realiseren aansluitpunten;
- De onderdelen/activiteiten waaruit het project bestaat;
- De organisatie, waaronder eventuele samenwerkingsverbanden;
- Een globale kosteninschatting;
- Een planning;
- Een communicatieparagraaf.

Voorbereidingskosten zijn de kosten van:
- Onderzoek;
- Coördinatie;
- Inhuur van specialistische kennis;
- Organisatie;
- Communicatie, waaronder eventueel het voorbereiden van een vraagbundeling en het overdragen van kennis aan vergelijkbare initiatieven.

Als de aanvrager een onderneming is, dat wil zeggen een eenheid die een economische activiteit uitvoert, is de “De-minimisverordening” van toepassing.
De overheidssteun mag in dat geval maximaal € 200.000,- bedragen over een periode van drie belastingjaren.
Om te kunnen bepalen of de overheidssteun dit bedrag niet te boven gaat, dient de aanvrager bij het subsidieverzoek een ingevulde de-minimisverklaring te voegen.